

Tekoäly ja tekijänoikeus:

Vastuullinen tekoälyn kehittäminen ja käyttö

Sisällys

Tekoäly ja tekijänoikeus: Vastuullinen tekoälyn kehittäminen ja käyttö	1
Johdanto	3
Vastuullinen tekoälyn kehittäminen ja käyttö.....	5
Pienryhmien loppuraportit.....	5
I Luova-ryhmä, Tekoäly työkaluna	5
Sisällys	5
Johdanto	5
Luovan ryhmän kokoonpano	5
Generatiivinen tekoäly muuttaa luovaa työtä	6
Vahvan tekijänoikeuden suojan merkitys	7
Generoidun tekoällysisällön merkitseminen ja syvävääreennökset	8
Tiedon luotettavuus ja demokratiavaikutukset	9
Sisältötulvan haaste ja taiteen arvostus	10
Pienten kielten asema	11
Muita eettisiä näkökulmia	12
Alakohtaiset ohjeistukset.....	12
II Teknologia- ryhmä	13
Sisällys	13
Johdanto ja tavoitteet	13
Ryhmän kokoonpano	14
Työn sisältö ja rajaukset	15
Laadukkaat ja eettiset datasetit	15
Periaatteet.....	15
1. Kokonaisuus: EU-sääntelyn vaatimukset	15
2. Kokonaisuus: Erityisesti oikeuksienhallintaan liittyvät vaatimukset	15
Pelisäännöt	19
Lisensoinnin rooli	20
Periaatteet.....	20
Pelisäännöt	21

Avoimen dialogin tarve.....	21
Periaatteet.....	21
Pelisäännöt	22
Tekoälylukutaidon merkitys.....	22
Periaatteet.....	22
Pelisäännöt	23
Sanasto / terminologia.....	23
III Juridiikka-ryhmä	25
Sisälylys	25
1. Juridiikka-pienryhmäkeskustelut	25
1.1 Juridiikka pienryhmän osallistujat ja kokoukset.....	25
1.2 Yhteisiä ja eriäviä näkemyksiä	26
2. Juridiikka-pienryhmäkeskustelun näkemyksiä	27
1.1 Asioita, joista intressiryhmillä laaja yhteinen näkemys	27
2.1 Asioita, joista intressiryhmillä on erilaisia näkemyksiä.....	27
3. Tekoäly ja tekijänoikeus: paras ja huonoin skenaario (Liite 1)	27
4. Kansallisten pelisääntöjen tarve	28
1.2 Kansallisten pelisääntöjen tarve.....	28
2.2 Kansalliset teesit (Liite 2)	28
LIITE 1: Eri intressiryhmien paras ja huonoin skenaario	29
Eri intressiryhmien skenaariot ja niihin annetut kommentit	29
Teknologia- ja tekoäly-yhtiöt, ICT-ala.....	29
AV-ala (av-tekijät, esittävät taiteilijat, tuotantoyhtiöt).....	36
Kirjallisuus (kirjailijat, kääntäjät ja kustantajat)	37
Kuva-ala	38
Media-ala (uutismedia, lehdistö, Yle)	39
Musiikkiala (säveltäjät, sanoittajat, musiikkikustantajat, esittävät taiteilijat, musiikkituottajat) ..	42
Opetusala (opettajat)	44
Kulttuuriperintölaitokset (kirjastot, arkistot, museot).....	45
Tutkimusorganisaatiot (korkeakoulut)	47
LIITE 2: Teesejä vastuulliseen tekoälyn kehittämiseen ja käyttöön	51

Johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallituskauden 2023-2027 ajaksi asettamassa, tiede- ja kulttuuriministerin valtiosihteerin johtamassa [Tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnassa](#) käynnistettiin joulukuussa 2025 kolmas pienryhmäkeskustelukierros sidosryhmien kanssa. Ensimmäinen keskustelukierros koski erityisesti tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämistä kansallisella tasolla Suomessa. Edellisellä toisella kierroksella vuonna 2024 perehdyttiin erityisesti tekoälyn ja tekijänoikeuksiin liittyviin kysymyksiin. Tämän kierroksen päätteeksi teknologiaryhmä suositteli loppuraporttissaan ministeriölle vastuullista tekoälyn kehittämistä ja käyttöä koskevien pelisääntöjen laatimista. Keskustelujen tavoitteena oli tuottaa tietopohjaa sidosryhmien näkemyksistä koskien vastuullista tekoälyn kehittämistä ja käyttöä.

Pienryhmien (Luovat, Teknologia, Juridiikka) tehtävänä oli pyrkiä luomaan pohjaa yhteisille toimintatavoille, eli pelisäännöille koskien vastuullisten tekoälymallien kehittämistä ja käyttöä. Pienryhmät hyödynsivät työssään aiempien ministeriön tekoäly- ja tekijänoikeuspienryhmien loppuraporttien sisältöä ja myös Suomen johtamaa Euroopan tason kehitystä, kuten CITF-työtä [”Interoperable, trustworthy, and machine-readable copyright data in the AI era: Report of the CITF First Project”](#) (OKM julkaisuja 2025:23).

Tavoitteena oli koota tekoälymallien kehittämiseen ja hyödyntämiseen liittyvät keskeiset näkökulmat ja rakentaa yhteisymmärrystä eri teemoista. Näitä olivat muun muassa oikeuksiin, teknologioihin, metadataan ja tunnistettiin liittyviä toimintatapoja, joilla mm. ihmisten luomat sisällöt ja toisaalta tekoälymallien tuotokset voidaan paremmin erottaa toisistaan. Pelisäännöt tukisivat tekoälymallien kehittäjiä, luovia tekijöitä sekä palveluiden hyödyntäjiä Suomessa.

Pienryhmät kokoontuivat kolme kertaa. Ensimmäinen keskustelukierros käytiin joulukuussa 2025, toinen helmikuussa 2026 ja viimeinen maaliskuussa 2026.

Työskentely pienryhmissä noudatti aiempien pienryhmäkierrosten mallia siten, että ryhmiin sai ilmoitettua jäseniä neuvottelukunnassa edustetuista sidosryhmistä. Pienryhmien jäsenten joukosta nimettiin kullekin ryhmälle vetäjät, joiden tehtävänä oli valmistella pienryhmien kokoukset. Ministeriö tarjosi kokoustilat, osallistui kuhunkin kokoukseen ja teki muistiinpanot, jotka julkaistiin pienryhmän yhteydenpitoalusta Howspace-tilassa. Luova-ryhmää vetivät Kyösti Salokorpi Suomen Musiikintekijöistä ja Elina Kuusikko Näyttelijäliitosta. Teknologia-ryhmää vetivät Tuomas Haavikko Yleisradiosta, Mona Lehtinen Kansalliskirjastosta, Pauli Tölö Sanoma Oyj:stä ja Noora Alanne Medialiitosta. Juridiikka-ryhmää vetivät Kirsi Salmela Kopiostosta ja Maria Rehbinder Aalto-yliopistosta.

Pienryhmien tarkemmat tehtävät ja tavoitteet määriteltiin kokousten aluksi. Luova-ryhmän tehtävänä oli arvioida vastuullisuutta luovan tekijän ja tuottajan kannalta tilanteissa, joissa tekoälyä käytetään työkaluna luovassa työssä. Teknologia-ryhmässä keskiössä oli edellisellä pienryhmäkierroksella laadittu kehikko, jossa tunnistettiin tekniset tilanteet, joissa on tärkeää varmistaa tarpeellisten tietojen kerääminen, jotta tekoälyn kehittäminen ja käyttö, sekä sen edellyttämä lisensiointi ja korvausten maksaminen olisi mahdollista. Juridiikka-ryhmän tehtävänä oli arvioida lainsäädännön toimivuuden edellyttämiä toimenpiteitä vastuullisuuden näkökulmasta. Ryhmien vetäjät arvioivat keskenään, miten kysymyksiä ryhmissä käsiteltäisiin, ja varmistivat, etteivät ne ole päällekkäisiä tai keskenään ristiriidassa. Loppuraporteissa eriteltäisiin, mistä asioista oli yhteisymmärrys ja miltä osin jäsenet esittivät alokohtaisia näkemyksiä.

Pienryhmiin ei saatu riittävästi tekoälyn kehittäjien näkökulmaa edustavia osallistujia. Tekoälyn kehittäjiä Suomessa edustavasta AI Finlandista osallistui edustaja yhteen teknologiaryhmän kokoukseen. Tämän vuoksi pienryhmät kuulivat erikseen asiantuntijoita, mukaan lukien yritysten edustajia. On

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Tekijänoikeusasioiden neuvottelukunta, pienryhmätyöskentelyn loppuraportti 2.6.2026 VN/7020/2024

tärkeää, että ennen jatkovalmistelua, loppuraporttien sisältö saatetaan lausuntokierrokselle täydentävien näkemysten keräämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää lämpimästi kaikkia pienryhmien vetäjiä ja pienryhmätyöhön osallistuneita arvokkaasta työstä tasapainoisten ja toimivien ratkaisujen saavuttamiseksi koskien vastuullista tekoälyn kehittämistä ja käyttöä Suomessa.

Pienryhmien vetäjät esittelivät loppuraporttinsa Tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan kokouksessa 2. kesäkuuta 2026. Kaikkien kolmen ryhmän loppuraportit sekä esitykset koottiin yhteen ja ne vietiin Tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan Hankeikkunaan.

Loppuraportit saatetaan lausuntokierrokselle, jonka jälkeen ministeriö arvioi niihin sisältyviä näkemyksiä ja suosituksia mahdollisesta jatkotyöstä päättämiseksi.

Vastuullinen tekoälyn kehittäminen ja käyttö

Pienryhmien loppuraportit

I Luova-ryhmä, Tekoäly työkaluna

Sisällys

Johdanto	5
Luovan ryhmän kokoonpano	5
Generatiivinen tekoäly muuttaa luovaa työtä	6
Vahvan tekijänoikeuden suojan merkitys	7
Generoidun tekoällysisällön merkitseminen ja syväärennökset	8
Tiedon luotettavuus ja demokratiavaikutukset	9
Sisältötulvan haaste ja taiteen arvostus	10
Pienten kielten asema	11
Muita eettisiä näkökulmia	12
Alakohtaiset ohjeistukset.....	12

Johdanto

Luovat alat työllistävät Euroopassa merkittävän määrän ihmisiä ja tuottavat noin 5,3% bruttokansantuotteesta, ja osuuden ennustetaan kasvavan.

Generatiivisten tekoälytyökalujen kehittyminen ja yleistyminen aiheuttaa jo nyt murroksia monilla aloilla. Tekoälyn vaikutukset luovaan työhön eivät ole yksiselitteisen positiivisia tai negatiivisia. Tekoälytyökaluilla voidaan tehdä aiempaa tehokkaammin monia mekaanisia työvaiheita, ja yhä useampi voi luoda teoksia, jotka olisivat aiemmin olleet liian kalliita tai vaikeita toteuttaa. Toisaalta toimivan lisensointimarkkinan puute ja AI-generoidun sisällön hyökyaalto vaarantavat monien luovien työläisten toimeentulon.

Kulttuuripoliittisessa selonteossa ja Euroopan parlamentin päätöslauselmassa on jo luotu juridista ja eettistä kehikkoa tekoälyn hyödyntämiselle, ja lainsäädäntöä kehitetään.

Tässä raportissa tarkastelemme tekoällyn ja luovaan työhön liittyviä kysymyksiä uhkien ja mahdollisuuksien kautta, ja ehdotamme näihin perustuen toimenpiteitä.

Luovan ryhmän kokoonpano

Vetäjät:

Kyösti Salokorpi, Suomen Musiikintekijät

Jäsenet:

Panu Aaltio, Suomen Musiikintekijät

Hanna Frilander / Annika Ruoranen, YLE

Seppo Haaparanta, MTV

Aki Hauru, Muusikkojen liitto

Venla Hiidensalo, Kirjailijaliitto

Mikko Hoikka, Medialiitto

Janne Hälinen, FiCom

Mikael Laakso, Tampereen yliopisto

Lauri Kaira, Gramex

Sameli Muurimäki, Avate

Esa Mäkinen, Sanoma Media Finland Oy

Kirsi Porkka, Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry

Johan Pyy, Svenska litteratursällskapet i Finland

Kirsi Salmela, Kopiosto

Tapani Tarvainen, Effi

Generatiivinen tekoäly muuttaa luovaa työtä

Tekoälytyökalut ovat jo nyt tulleet osaksi monia luovia työprosesseja, ja yleisesti käytössä oleviin luoviin ohjelmistoihin on lisätty tekoälyominaisuuksia.

Uudet teknologiat ovat aina vaikuttaneet taiteen muotoon, ja taiteilijat ovat usein omaksuneet teknologioita ensimmäisten joukossa. Nyt on vielä vaikea nähdä, mitä uusia mahdollisuuksia tekoälytyökalut tulevat avaamaan lähivuosina.

Johtavat tekoälymallit ovat Euroopan ulkopuolisten globaalien teknologiayhtiöiden omistuksessa. Luovan työn tekijöissä on erityisen paljon itsensäyöllistäjiä ja pienyrittäjiä, joilla on heikko neuvotteluasema suhteessa suuriin teknologiayhtiöihin.

Uhka	Mahdollisuus
Lainsäädännön puuttuessa globaalien teknologiayhtiöiden kasvu tapahtuu eurooppalaisten luovien alojen kustannuksella.	Kaikkien uusien teknologioiden tavoin tekoäly aiheuttaa alalle suuria muutoksia, mutta lainsäädäntö suojelee luovan työn edellytyksiä turvaamalla korvaukset oikeudenhaltijoille suojattujen teosten hyödyntämisestä.
Generatiivinen tekoäly vie luovilta aloilta tuloja ja työpaikkoja, eivätkä suomalaiset pysy mukana nopeassa kehityksessä.	Uudet teknologiat mahdollistavat uudenlaisia työtapoja. Suomalaiset luovat alat ottavat tekoälytyökalut käyttöön ensimmäisten joukossa, ja kotimaisen luovan työn ja kulttuurisisältöjen viennin arvo kasvaa.

Ehdotetut toimenpiteet:

- Vahvistetaan luovan työn tekijöiden neuvotteluasemaa ja laillisia oikeuksia, ja varmistetaan että teosten hyödyntämisestä maksetaan oikeudenomistajille kohtuullinen korvaus.
- Varmistetaan, että luovien alojen tuki vastaa työn todellisuutta ja kohdistuu sinne missä sillä on eniten vaikutusta
- Tarjotaan luovan työn tekijöille koulutusta tekoälytyökalujen käyttöön

Vahvan tekijänoikeuden suojan merkitys

Luovan työn arvo muodostuu enimmäkseen aineettomasta pääomasta, kuten taideteosten ja mediasisältöjen tekijänoikeuksista tai vaikkapa näyttelijän tunnistettavista kasvoista ja äänestä. Kuten kulttuuripoliittisessa selonteossa todetaan, teknologinen kehitys ei saa syrjäyttää luovaa työtä ja sen seurauksena luovalle tekijälle syntyviä oikeuksia.

Kaupallisesti hyödynnettyjä laajoja kielimalleja (LLM) on koulutettu internetistä kerätyllä tekijänoikeuksien suojaamalla materiaalilla joko kokonaan ilman lupaa tai vedoten DSM-direktiivin artikloihin 3 ja 4, jotka antavat luvan kappaleen valmistamiseen ainoastaan tekstin- ja tiedonlouhintaa varten.

Lainsäädännön laahatessa perässä arvoa siirtyy eurooppalaisilta luovilta aloilta globaaleille teknologiayhtiöille. Suojattuihin teoksiin perustuva tekoälysisältö syrjäyttää epäreilulla tavalla markkinoilla ihmisen tekemää luovaa sisältämän luovan sisällön käyttöä vaikuttaen huomattavan negatiivisesti luovan alan tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden tuloihin.

Alalle ei ole muodostunut toimivaa lisensointikäytäntöä, vaikka oikeudenhaltijoilla olisi valmiutta lisensointiin.

Uhka	Mahdollisuus
Eurooppalainen lainsäädäntö jää liian epämääräiseksi, ja globaalit teknologiayhtiöt tekevät voittoa eurooppalaisisten luovien alojen kustannuksella. DSM-direktiivin artikloita 3 ja 4 käytetään edelleen hyväksi tekijänoikeuslain kiertämisessä silloinkin, kun kyseessä on kaupallinen tuote.	Euroopan unionin lainsäädäntö turvaa luovan työn tekijänoikeudet myös tekoälykäytön suhteen. Tämän myötä syntyy myös toimiva lisenssimarkkina: tekijänoikeusjärjestöt ja oikeudenomistajat neuvottelevat sekä input-vaiheen koulutusmateriaalin (training), finetuning- ja grounding-materiaalien että valmiin generoidun sisällön (output) lisensoinnista. Luovan työn ja immateriaalisten omaisuuksien arvo säilyy.

Ehdotetut toimenpiteet:

- Puolustetaan vahvaa tekijänoikeutta ja tuetaan lainsäädännöllä lisenssiratkaisujen syntymistä.
- Rakennetaan proaktiivisesti kotimaisten tekoälykehittäjien ja sisällöntuottajien välille käytäntöjä, jotka turvaavat luovien alojen elinvoimaisuuden.
- Koulutusaineiston läpinäkyvyys on tekijänoikeuksien kunnioittamisen edellytys. Jos koulutusaineiston avoimuus ei toteudu riittävällä tarkkuudella, on tehtävä kumottavissa oleva oletama siitä, että suojattua sisältöä on käytetty koulutuksessa.
- Oikeudenhaltijalla täytyy olla vähintäänkin mahdollisuus kieltää teostensa hyödyntäminen (ns. opt-out).
- Tutkimuspoikkeuksia ei saa käyttää kiertotienä kaupalliseen tekoälykoulutukseen, vaan tieteilisen tutkimuksen ja kaupallisen käytön välille tehdään selvä raja.

Generoidun tekoällysisällön merkitseminen ja syvävääreennökset

Tekoälyasetuksen 50 artikla velvoittaa pääsääntöisesti ilmoittamaan, kun sisältöä on tuotettu keino-
tekoisesti tai manipuloitu. Asetuksella pyritään rajoittamaan esimerkiksi syvävääreennösten
(deepfake) leviämistä. Luvattomia syvävääreennöksiä on tehty esimerkiksi näyttelijöistä, artisteista ja
tunnetuista mediahahmoista.

AI-sisällön merkitseminen (labeling) ei aina ole yksiselitteistä. Tekoälyominaisuudet ovat lisääntyneet
eri ohjelmistoissa, joten lähes kaikkea julkaistavaa sisältöä on jossain vaiheessa työstetty jonkinlai-
sella tekoälyprosessilla.

100% AI-generoitu sisältö on kuitenkin mahdollista tunnistaa ja merkitä. Tekoälytyökaluihin on myös
mahdollista lisätä vesileimatoiminto (watermark), joka liittää tiedoston metadataan tiedon eri työvai-
heista. Esimerkiksi C2PA (*Coalition for Content Provenance and Authenticity*) on avoin tekninen stan-
dardi, joka mahdollistaa sen, että kuvaan, videoon, ääneen tai tekstiin voidaan liittää todennettava
metatietoketju, josta näkyy, kuka sisällön on tehnyt, ja milloin ja miten sisältöä on muokattu.

Uhka	Mahdollisuus
Etenkin vähemmän teknisesti orientoituneiden kuluttajien on vaikea erottaa, onko sisältö tekoäyllä generoitua vai ei.	Luovien sisältöjen kuluttajilla on mahdollisuus tietää, onko kyseessä tekoäyllä generoitu materiaali vai ihmisen tekemä "luomutuotanto", ja myös mahdollisuus tehdä kulusvalintoja tämän perusteella.
Syvävääreännöksiä käytetään ihmisten huijaamiseen.	Esiintyvillä taiteilijoilla ja julkisuuden henkilöillä on mahdollisuus hallita oman kuvansa ja äänensä käyttöä.

Ehdotetut toimenpiteet:

- Tuotetaan yrityksille ja muille tekoälyn kehittäjille ja käyttäjille selkeät ohjeet, miten tekoäyllä tuotettu sisältö tulee merkitä.
- Tutkitaan merkitsemisteknologian mahdollisuuksia ja luodaan alan yhteisiä standardeja.
- Henkilöiden oikeutta omaan kuvaansa ja ääneensä on vahvistettava.
- Luvattomien syvävääreännösten poistamisesta on tehtävä tehokasta ja nopeaa.

Tiedon luotettavuus ja demokratiavaikutukset

Laajat kielimallit tekevät välillä virheitä ja "hallusinoivat" puuttuvia tietoja. Generatiivista tekoälyä voi käyttää myös haitallisiin tarkoituksiin, kuten syvävääreännösten tuottamiseen ja disinformaation levittämiseen.

Demokratia vaatii toimiakseen luotettavaa tiedonvälitystä ja tutkimusta.

Uhka	Mahdollisuus
Osittain tai kokonaan väärä tieto leviää hallitsemattomasti ja osa ihmisistä ajautuu disinformaation kannokoihin. Luotettavan tiedon puuttuessa myös demokratia rapautuu. Kampanjoinnissa levitetään tahallaan väärää tietoa, ja syvävääreännöksiä käytetään poliittisten vastustajien mustamaalaamiseen.	Ihmisten medialukutaito kehittyi, ja merkitsemisvelvoitteen avulla on mahdollista tietää onko informaatio ihmisen luomaa ja/tai tarkistamaa. Mediat säilyttävät uskottavuutensa, ja meillä on yhteiskunnallisen keskustelun pohjana yhteisiä referenssipisteitä ja vertaisarvioitua tietoa. Ihmisillä on mahdollisuus tehdä laadukkaaseen tietoon perustuvia poliittisia valintoja.

Ehdotetut toimenpiteet:

- Pyritään kehittämään medialukutaitoa, kuten kykyä tunnistaa tekoälyllä tuotettuja sisältöjä ja tahallista disinformaatiota, esimerkiksi tarjoamalla ohjeistuksia, koulutusta ja asiantuntija-apua.

Sisältötulvan haaste ja taiteen arvostus

Jo ennen generatiivisen tekoälyn läpimurtoa esimerkiksi musiikin suoratoistopalveluihin julkaistiin maailmanlaajuisesti 120 000 uutta teosta joka päivä. Generatiivisen tekoälyn myötä määrän odotetaan moninkertaistuvan. Julkaistaville teoksille on yhä vaikeampi saada näkyvyyttä.

Uhka	Mahdollisuus
Luovien sisältöjen julkaisualustat eivät pysty rajoittamaan uuden sisällön tulvaa, ja digitaaliset infrastruktuurit natisevat liitoksisaan. Automaattisesti generoidun sisällön tulva aiheuttaa taiteen arvolle yleisen inflaation, ja ihmisten suurella vaivalla tuottama sisältö katoaa kasvavan massan sekaan. Suoratoiston tuottama tulo jakautuu yhä useamman teoksen ja tekoälytuotteen kesken, ja ihmisten tekemien teosten arvo laskee.	Yhä useammilla on mahdollisuus luoda lisensoiduilla alustoilla omia teoksia, vähintäänkin omaksi ilokseen. Julkaisualustojen <i>all you can eat</i> -logiikka muuttuu. Ammattimaisesti työskentelevien elävien tekijöiden teoksille annetaan suurempi arvo kuin nopeasti generoidulle bulkkisisällölle. Tekoälysisältöjen tulva aiheuttaa vastareaktion, jossa paikallisen kulttuuritoiminnan ja fyysisen läsnäolon arvostus nousee.

Ehdotetut toimenpiteet:

- Vahvistetaan ihmisten luoman sisällön asemaa kulttuuri- ja tekijänoikeuspolitiikassa.
- Tuetaan paikallista kulttuuritoimintaa, luovan työn tekijöitä ja mediaympäristöjä, jotka nostavat esille elävien tekijöiden tuottamia teoksia ja sisältöjä.

Pienten kielten asema

Suosituimmat kielimallit on koulutettu kaikella internetistä löytyvällä sisällöllä. Suuret kielet, kuten englanti, ovat koulutusmateriaalissa paremmin edustettuina kuin Suomen kansalliskielten tyyppiset pienet kielet.

Uhka	Mahdollisuus
Tekoälypalvelut eivät osaa kunnolla Suomen kansalliskieliä tai muita pienempiä kieliä.	Kansainväliset tekoälypalvelut oppivat nopeasti myös pienemmät kielet.
Kotimainen kulttuuri ei pysty hyödyntämään tekoälypalveluita samassa määrin kuin esimerkiksi angloamerikkalainen kulttuuri.	Pohjoismaat ja Suomi kouluttavat omia kielimallejaan. Paikallisia kielimalleja lisensoidaan myös kansainvälisille toimijoille.

Ehdotetut toimenpiteet:

- Koulutetaan omia kielimalleja esimerkiksi siten, että turvataan oikeudenhaltijoiden oikeus korvaukseen heidän teostensa hyödyntämisestä kielimallin kouluttamisessa. Esimerkiksi Norjassa on rakennettu lisenssi- ja korvauskäytäntö [kansallisen kielimallin](#) kouluttamista ja jatkokäyttöä varten yhdessä Norjan kansalliskirjaston ja oikeudenhaltijoita edustavan tekijänoikeusjärjestön kanssa.

Muita eettisiä näkökulmia

Uhka	Mahdollisuus
Liiallinen tekoälyyn turvautuminen heikentää vähitellen kognitiivisia taitoja.	Tekoäly vapauttaa inhimillisiä resursseja luovuudelle ja innovaatioille.
Tekoälyä käytetään tarpeettomiin tehtäviin, ja rajallisia resursseja, kuten energiaa, vettä ja prosessoritehoa menee hukkaan.	Tekoäly lisää tuottavuutta ja sitä kautta yhteiskunnan hyvinvointia.
Valta kasautuu monikansallisille teknologiayhtiöille.	Pääsy tiedon lähteille demokratisoituu tehokkaampien jokaisen ulottuvilla olevien työkalujen kautta.
Tekoälyyn perustuvia teknologioita käytetään esimerkiksi sodankäynnissä tavoilla, jotka ovat haitallisia ihmiskunnalle.	

Ehdotetut toimenpiteet:

- Tutkitaan ja seurataan tekoälypalveluiden käytön yleistymisen laajempia pitkäaikaisia vaikutuksia ja toimitaan proaktiivisesti

Alakohtaiset ohjeistukset

Generatiivinen tekoäly vaikuttaa hyvin eri tavalla eri luoviin aloihin. Musiikissa, kirjallisuudessa ja kuvataiteessa korostuu tekijänoikeuksien suoja, media-alalla sen ohella tiedon luotettavuus ja näyttelijöillä oikeus omaan identiteettiin, näköisyyteen ja ääneen.

Monet luovat alat ovatkin jo laatineet omia ohjeistuksia, periaatteita tai lausumia. Tässä joitakin tämänhetkisiä esimerkkejä:

- YLE: <https://yle.fi/aihe/a/20-10005659>
- MTV Uutiset: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mtv-uutisten-periaatteet-tekoalyn-hyodyntamisessa/9305164>
- Helsingin Sanomat: <https://www.hs.fi/info/art-2000011200492.html>
- Julkisen Sanan Neuvosto: <https://jsn.fi/lausuma/lausuma-uutisautomaatiikan-ja-personoinnin-merkitsemisesta-2019/>
- Teosto: <https://www.teosto.fi/wp-content/uploads/2024/12/VASTUULLINEN-TEKOALY-YDINVIESTIT-Teosto-tammikuu-2025.pdf>
- Helsingin Kaupunginteatteri: <https://hkt.fi/tekoaly/>

II Teknologia- ryhmä

Sisällys

Johdanto ja tavoitteet	13
Työn sisältö ja rajaukset	15
Laadukkaat ja eettiset datasetit	15
Periaatteet	15
1. Kokonaisuus: EU-säätelyn vaatimukset	15
2. Kokonaisuus: Erityisesti oikeuksienhallintaan liittyvät vaatimukset	15
Pelisäännöt	19
Lisensoinnin rooli	20
Periaatteet	20
Pelisäännöt	21
Avoimen dialogin tarve	21
Periaatteet	21
Pelisäännöt	22
Tekoälylukutaidon merkitys	22
Periaatteet	22
Pelisäännöt	23
Sanasto / terminologia	23

Johdanto ja tavoitteet

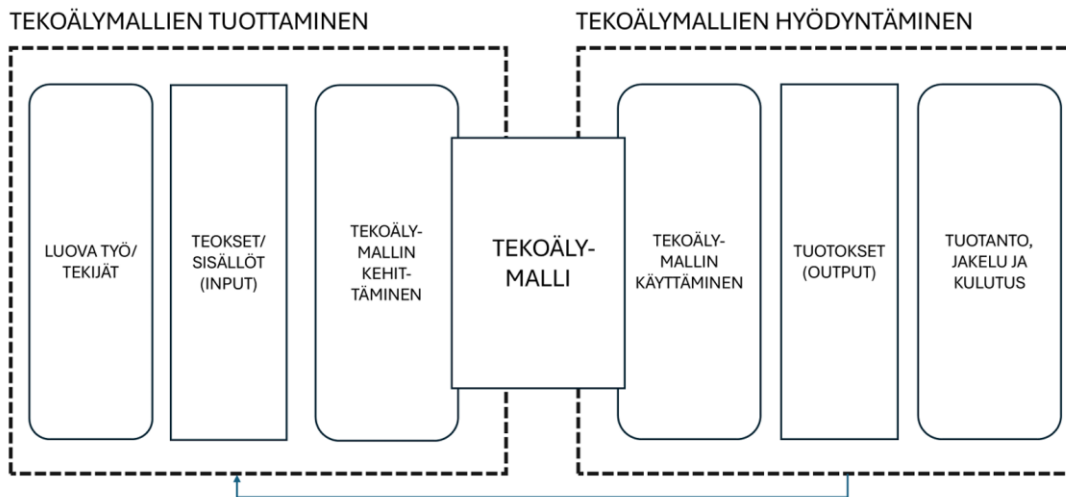
Työryhmälle asetettu tavoite oli, että Teknologia-ryhmässä keskustellaan, mitä oikeuksien ja käyttöehtojen merkitsemisestä ja ilmoittamisesta ja tuotosten läpinäkyvyyden ja jäljitettävyyden varmistamisesta voitaisiin eri osapuolilta edellyttää (metadata, tunnisteet, opt-out, käyttöehdot).

Tavoitteena oli myös perehtyä laadukkaiden datasettien vaatimuksien lisäksi tekoälyagentteihin, syntetettisen datan ja personoitujen mallien kysymyksiin.

Keskustelu kuitenkin painottui teknologisiin edellytyksiin, joita datasetin laadukkuus edellyttää, mutta jatkokeskustelu em. aiheista on tärkeää.

Työn pohjana toimi aiempi, 2024 tehty teknologiapienryhmän raportti¹, jossa oli tarkasteltu tekoälymallien tuottamiseen ja hyödyntämiseen liittyviä teknisiä ratkaisuja ja oikeuksiin liittyviä kontaktipisteitä.

¹https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/15582983-5358-4117-85a6-2f30ef57ffa2/96847a8a-20e7-4029-bca4-0e0e33d83c29/KIRJE_20241217151226.PDF

Kuva 1. 2024 teknologiapienryhmän yltäason kuvausmalli tekoälymallien tuottamisesta ja hyödyntämisestä.

Ryhmän kokoonpano

Vetäjät:

Tuomas Haavikko, YLE

Mona Lehtinen, Kansalliskirjasto

Pauli Tölli, Sanoma Media Finland Oy

Noora Alanne, Medialiitto

Jäsenet:

Sebastian Köhler, Svenska litteratursällskapet i Finland

Katri Myllyniemi, Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry

Anna Rusanen, MTV

Tapani Tarvainen, Effi ry

Lumi Ollila, Suomen Musiikintekijät

Kirsi Salmela, Kopiosto

Timo Rinne, Sanoma Media Finland

Ano Sirppiniemi, Teosto

Katja Pönkkä, Gramex

Antti Kotilainen, Ifpi

Mike Pohjola, Avate

Työn sisältö ja rajaukset

Työryhmä kokoontui kolme kertaa joulukuun 2025 ja maaliskuun 2026 välillä. Työryhmä koostui tekijänoikeusalan toimijoista, joista pääosa on edustettuna tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnassa 2023–2027. Työryhmä kuuli lisäksi erikseen ulkopuolisia asiantuntijoita.

Työryhmän kokoonpano ja aikataulu huomioiden työryhmän keskusteluissa korostui organisatorinen ja politiikan taso enemmän kuin tarkempi teknologia keskustelu.

Työryhmä pyrki tarkastelemaan aihepiiriä tapausesimerkkien kautta. Esimerkkien kautta käydyissä keskusteluissa korostuivat kuitenkin neljä läpileikkaavaa teemaa, joiden osalta työryhmän jäsenillä oli erityishuomioita. Näitä teemoja ovat:

- Laadukkaat ja eettiset datasetit
- Lisensoinnin rooli
- Avoimen dialogin tarve
- Tekoälylukutaidon merkitys

Aihepiirin laajuus sekä kansalliset vaikutusmahdollisuudet huomioiden työryhmä päätti keskittyä keskusteluissa mallien jatkokouluttamiseen. Pohjamallien kouluttamisen lainmukaisuus herätti keskustelua, ja siltä osin työryhmässä toivottiin Suomen aktiivista asian edistämistä EU- ja kv-tasolla.

Laadukkaat ja eettiset datasetit

Periaatteet

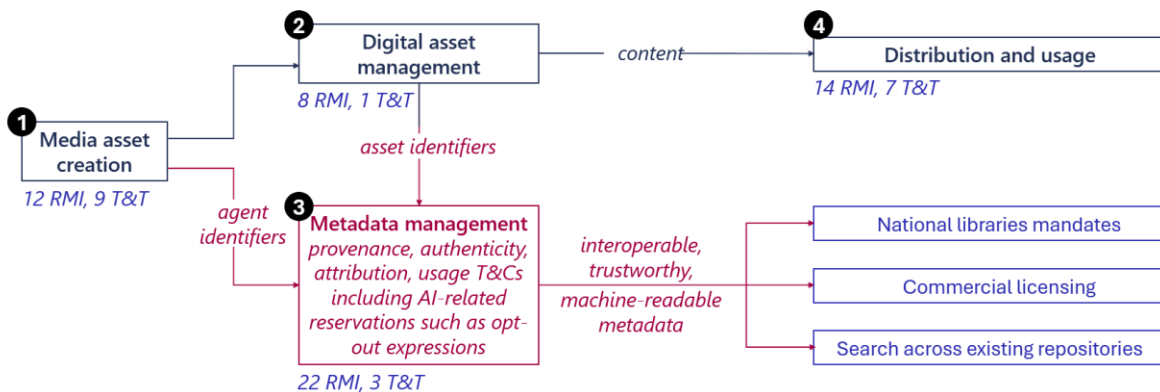
Laadukkaiden ja eettisten datasettien merkitystä korostivat niin useat työryhmän jäsenet kuin ulkopuoliset asiantuntijat. Työryhmän arvion mukaan tarve nimenomaan laadukkaille ja eettisille data-seteille korostuu myös tulevaisuudessa, etenkin pienten kielialueiden näkökulmasta.

Työryhmä pyrkii alla määrittelemään, mitkä asiat vaikuttavat datasettien laatuun ja eettisyyteen. Alla olevassa taulukossa on lueteltu CITF-raportissa tunnistettuja vaatimuksia ja määrittelyä, jotka ovat lähtöisin EU-sääntelystä ja joita tekijänoikeuksiin tekoälyaikana keskittynyt ryhmä ryhmä työnsä aikana tunnisti.

1. Kokonaisuus: EU-sääntelyn vaatimukset	2. Kokonaisuus: Erityisesti oikeuksienhallintaan liittyvät vaatimukset
---	---

Direktiivi 2001/29/EY (tekijänoikeudet tietoyhteiskunnassa): - Direktiivi säättää oikeudenhaltijoiden yksinoikeudet digitaaliseen ympäristöön. - Oikeuksienhallintatiedot (esim. tunnistetiedot ja metadata) on suojattu poistamiselta ja muuttamiselta. Direktiivi (EU) 2019/790 (DSM-direktiivi): - Kappaleen valmistaminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten on sallittua, jos poikkeuksen ehdot (art 3 tai 4) täyttyvät (laillinen pääsy ja kolmen kohdan testi) - Alkuperäisen aineiston oikeudenhaltijoille on maksettava kohtuullinen (fair) korvaus oikeudenmukaisesti, asianmukaisesti ja läpinäkyvästi. Asetus (EU) 2024/1689 (tekoälyasetus): - Velvoitteet kunnioittaa tekijänoikeuslain säädäntöä, mukaan lukien opt-out-ilmoitukset, edellyttävät, että oikeuksienhallintatiedot, yhteentoimivat tunnistetiedot sekä tekoälyyn liittyvät ilmaisut/merkinnät standardoidaan tai muutoin esitetään selkeästi ja tiiviisti. - Jäljitettävyys vaatii tekoälyllä tuotetun sisällön tunnistamista. - Läpinäkyvyys edellyttää dokumentaatiota koulutus- ja generointialgoritmeista, joita on käytetty tekoälyllä tehdyn sisällön tuottamisessa.	Oikeuksienhallintatiedon tulee yleisesti ottaen olla koneluettavaa, luotettavaa ja yhteentoimivaa. Oikeuksienhallintatietojen on oltava ajantasaisia, ja niiden alkuperä sekä muutokset on dokumentoitava selkeästi. Teos, tekijä ja pysyvät tunnistetiedot Teokset ja tekijät (rooleineen) tulee pystyä tunnistamaan Metatiedot Ajantasaisen ja riittävän metatiedon merkitys korostuu erityisesti tekijänoikeuksien, käyttäjätietojen ja käyttöoikeuksien hallinnassa. Opt-out-ilmoituksiin liittyvät vaatimukset: Oikeuksienhallintatietojen suojaaminen: Oikeuksienhallintatiedot on suojattava ja niiden muokkaamisen tulee olla sallittua vain valtuutettujen henkilöiden toimesta. On siis rajattava, kuka voi tehdä muutoksia opt-out -merkintään. Tämän tiedon on oltava helposti löydettävissä ja koneellisesti luettavissa. Koneluettavuus ja yhteentoimivuus: Opt-out-ilmaisujen on oltava myös koneiden luettavissa. Opt-out-ilmaisujen on oltava yhteentoimivia eri järjestelmien kanssa, jotta kehittäjät voivat helposti tarkistaa opt-out-tilan. Tarkkuus: ilmaisut on määriteltävä riittävällä tarkkuustasolla erilaisiin tarpeisiin
---	---

Taulukko 1. CITF-raportin vaatimukset tiivistettynä taulukkona. Tarkemmin vaatimuksia käsitellään em. raportin liitteessä 3. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/3fb3f9ed-e93a-48fb-92e8-93c61a999e48/content>

CITF-raportti, kuva 10. raportissa tunnistetaan teoksen elinkaaren neljä vaihetta, joissa kerätään ja käsitellään metatietoja (luominen, oikeuksien hallinta, metatietojen hallinta sekä jakelu ja loppukäyttö) ja joihin liittyy taulukon 1. vaatimuksia.

Laadukas tekoäly edellyttää laadukasta dataa, ja laadukas data edellyttää läpinäkyvyyttä, dokumentointia ja laillista alkuperää. Laadukas datasetti ei välttämättä koostu esim. postauksista tai keskusteluista, vaan vaaditaan asiategstejä. Mitä enemmän datasetti sisältää vahvistettua ja laatuvarmistettua tekstiä (kuten viranomaistekstit tai journalistinen sisältö) sitä parempi datan laatu on.

Norjan kansalliskirjaston vetämän Mimir-hankkeen (2024)² tulokset vahvistavat osaltaan, että tekijänoikeudella suojattu aineisto parantaa merkittävästi kielimallin laatua ja suorituskykyä.

- **Suorituskyvyn parantuminen:** Korkealaatuinen, kuratoitu ja suojattu aineisto (kuten kirjat ja lehdet) paransi mallien tuloksia erityisesti tehtävissä, jotka vaativat kielellistä rikkautta, luetun ymmärtämistä ja tosiasioiden tarkkuutta.
- **Tietokirjallisuuden ja uutisten merkitys:** Tulosten mukaan erityisesti uutisaineistot ja tietokirjallisuus olivat arvokkaimpia mallien kehitykselle.
- Hankkeessa laadittiin yhdessä oikeudenhaltijoita edustavan tekijänoikeusjärjestön kanssa **korvaus- ja lisenssimalli:** Tulosten perusteella Norjan kansalliskirjasto on saanut tehtäväkseen kehittää virallisia, avoimia norjan ja saamen kielen malleja, jotka edustavat paikallista kulttuuria ja historiaa. Uutisaineiston käytöstä koulutuksessa sekä kielimallien jatkokäytöstä Norjan kansalliskirjasto maksaa 45 miljoonan kruunun vuosittaisen korvauksen oikeudenhaltijoille heitä edustavan tekijänoikeusjärjestön kautta.

1. Datan alkuperän jäljitettävyys (läpinäkyvyys)

Työryhmän näkemyksen mukaan tekoälyn koulutusdatasetit tulee dokumentoida oikeudenhaltijoidenkin kannalta riittävällä tarkkuudella ja läpinäkyvyydellä, esimerkiksi samalla tavalla kuin tutkimusaineistot: lähteet, keruutapa ja käyttöehdot tulee kuvata läpinäkyvästi, samoin kuin koulutusaineistoon

² <https://www.nb.no/content/uploads/2025/12/The-Mimir-Project-Technical-Report-Short-eng-.pdf>

sisältyvät tekijänoikeudella suojatut teokset. Alla metatietoja käsittelevässä kohdassa on kuvattu tarkemmin metatietoihin sisällytettäviä tietoja.

2. Laillisuus on laadun osa

Datasetti ei ole laadukas, jos sen aineisto on kerätty oikeudenhaltijoiden oikeuksia loukaten ilman laillista pääsyä aineistoon, laittomasta lähteestä tai suojauksia tai maksumuureja kiertämällä. Laillinen pääsy tarkoittaa sitä, että aineisto on hankittu lisenssillä tai sopimuksella taikka se on oikeudenhaltijan suostumuksella verkossa saatavilla. Oikeuksien pidätykset tulee huomioida datan keruussa. Laillinen hankinta on yhtä olennainen osa datan laatua kuin tekninen puhtaus tai edustavuus.

Datan laillinen hankinta on ehdoton lähtökohta, lisäksi datasetin tulee olla muutenkin laadukas, teknisesti oikeellinen sekä edustava. Laillisuuden varmistaminen jo koulutusvaiheessa on välttämätöntä, sillä teknisesti on käytännössä mahdotonta myöhemmin poistaa yksittäistä teosta materiaalista ja sen perusteella syntyneistä tuotoksista.

Työryhmä huomauttaa, että jatkokehityksessä toimijan on arvioitava itse oma riskinsä ja mahdollinen vastuunsa pohjamallin mahdollisista ongelmakohdista tai puutteista koulutusdatan lainmukaisuuden varmistamisessa. On sinänsä selvää, että laadukas ja eettinen jatkokoulutukseen käytetty materiaali ei korjaa mahdollisia pohjamallissa olevia ongelmia (siitä riippumatta, ovatko ne teknisiä tai juridisia).³

3. Oikeudenhaltijan oikeuksien pidättämisen (Opt-out) noudattaminen ja laillisuuden varmistus

Datasettiä koostettaessa oikeuksien pidättämistä (opt-out) koskeva tieto on tärkeää.

Oikeudenhaltija voi pidättää oikeutensa eli merkitä nk. opt-outin. Oikeuksien pidättäminen tulee tehdä koneluettavalla tavalla esimerkiksi metatiedoissa tai käyttöehdoissa. Merkinnän pitää olla kone- ja ihmisluettava. Laki tai DSM-direktiivi ei edellytä mitään tietyn standardin tai vastaavan käyttämistä, metatietojen lisäksi myös tekstimuotoinen kielto käyttöehdoissa on koneluettava. Tekoälyn kouluttajan ja kehittäjän tai datasetin kerääjän tulee noudattaa oikeudenhaltijoiden oikeuksien pidättämissä.

Kiellon on hyvä toimia yhteen olemassa olevien esim. metadatan- ja kokoelmanhallintaratkaisujen kanssa. Opt-outin merkitseminen luo vaatimuksia tunnisteille ja metadataskeemoille: opt-out on pystytävä ilmaisemaan kone- ja ihmisluettavasti sekä luottettavasti. CITF:n ensimmäisen hankkeen loppuraportti käsittelee aihetta laajemmin.

4. Eettinen datan hankinta (oikeudellinen perusta)

Samalla tavoin kuin tutkimuksessa ei hyväksytä luvatta kerättyä henkilötietoa, myöskään luovaa sisältöä (tekijänoikeuden suojaamaa sisältö) ei tule käyttää koulutusaineistona ilman asianmukaista oikeudellista perustaa.

5. Luovan työn arvon tunnustaminen

Työryhmä korostaa, että jos tekoälyjärjestelmä rakentuu luovan työn varaan, oikeudenhaltijoiden tulee olla osa järjestelmän arvoketjua. Tämä tarkoittaa oikeuksien kunnioittamista, tarvittavien lupien hankkimista ja sen varmistamista, että lainmukaiset tai erikseen sovittavat korvaukset on suoritettu.

³ Työryhmässä keskusteltiin tällä hetkellä markkinoilla olevien mallien koulutusdatan lainmukaisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Aiheen ja keskustelun rajausten vuoksi aiheeseen ei syvennetty tarkemmin, mutta työryhmä peräänkuuluttaa jatkokeskustelua aiheesta. Asiaa käsitellään Euroopan Unionin tasolla. Tältä osin työryhmä viittaa myös Euroopan parlamentin päätöslauselmaan 10.3.2026: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2026-0066_EN.pdf sekä nk. Axel Vossin raporttiin: [“report on copyright and generative artificial intelligence – opportunities and challenges”](#)

6. Metadata ja datasettien läpinäkyvyys

Metadata on datasetin dokumentaatiota ja olennainen osa sen läpinäkyvyyttä. Datasetissä tulisi olla saatavilla vähintään seuraavat tiedot:

- kuvaus lähteistä
- tekijä- ja teostiedot
- kuvaus lisenssistä ja käyttöehdoista, joilla datasettiä saa käyttää
- maininta oikeusperustasta (sopimus, kollektiivinen lisenssi, tekijänoikeudesta vapaa aineisto), jolla datasetti on koostettu
- mahdollisuus tarkistaa, onko tiettyä sisältöä käytetty (tai jos tämä ei mahdollista, noudatetaan käyttöolettamaa)

Laadukas metadata kulkee datasetin mukana alusta loppuun. Huomioitavaa on, että tekijänoikeuslaki edellyttää, ettei teoksen metadatatietoja saa poistaa.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/3fb3f9ed-e93a-48fb-92e8-93c61a999e48/content>

Pelissäännöt

- Tekoälyn koulutusdatasetit tulee dokumentoida läpinäkyvästi niin, että siitä selviää, mitä aineistoja tai dataa se sisältää (lähde- ja tekijätiedot) ja oikeusperusta (lenssi- tai käyttöoikeus-tiedot).
- Oikeudenhaltijoiden oikeuksia kunnioitetaan
- Tekijänoikeuden- tai lähioikeuden suojaaman sisällön käyttö datasetissä edellyttää oikeudenhaltijan lupaa. Datasettien keräämiseen ja käyttöön tulee rakentaa toimivia lisenssimalleja.
- Oikeuksien pidätykset (opt-out) tulee huomioida
- Laadukas metadata on tärkeää ja sen on kuljettava datasetin mukana alusta loppuun. Tekijänoikeuslaki kieltää teokseen liitetyn metadatan poistamisen.
- Tekijänoikeuden tai lähioikeuden suojaamia teoksia ei saa päätyä kaupalliseen tekstin- tai tiedonlouhintaan tai datasetteihin oikeudenhaltijoiden tahdon vastaisesti. Näissä tilanteissa teoksen tai suojan kohteen metadatan säilymisen ja opt-out-tiedon säilyttämisen tai lisäämisen merkitys korostuu.

Lisensoinnin rooli

Periaatteet

Työryhmän näkemyksen mukaan peruseriaate on, että lisensiointi on markkinatalouden normaali mekanismi aineettoman omaisuuden käyttöön. Ilman toimivia lisensiointimahdollisuuksia laadukkaiden ja eettisten datasettien tekeminen ja hyödyntäminen on mahdotonta.

Keskusteluissa nousi esiin, että oikeudenhaltijoiden puolella on halukkuutta lisensiointiin, ja teknisiä kyvykkyyksiä sekä malleja valmistellaan. Kulttuuriperintö- ja tutkimussektorin yleinen huomio lisensiointia pohdittaessa on, että myös tutkimuksen tarpeet ja näkökulma on huomioitava.

1. Oikeusvarmuus kaikille

Lisensiointi suojaa sekä tekoälyn kehittäjiä, käyttäjiä, kuten teknologiayrityksiä, että oikeudenhaltijoita: molemmat tietävät toimivansa lain mukaisesti.

2. Skaalautuvat lisenssimallit ovat mahdollisia

Erilaisia toimivia lisenssiratkaisuja on saatavilla ja kehitettävissä yhdessä käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden kanssa (kuten suora lisensiointi ja kollektiiviset lisenssiratkaisut).

Massiivisten datasettien lisensiointi voidaan toteuttaa kollektiivisesti (esimerkiksi tekijänoikeusjärjestöjen kautta), kuten jo tapahtuu monissa teosten massakäyttötilanteissa esim. musiikin julkisessa esittämisessä, televisiossa ja opetuskäytössä. Työryhmä pitää tärkeänä, että lainsäätäjä tukee lisenssiratkaisujen kehittymistä myös kansallisella tasolla, jotta suomalaiset toimijat voivat saada laadukkaita datasettejä oikeusvarmasti.

3. Lisensiointi mahdollistaa datan saatavuuden

Selkeät lisensiointimallit lisäävät laadukkaan datan saatavuutta, koska oikeudenhaltijoille on kannustin tarjota aineistoaan käyttöön.

4. Kilpailuneutraliteetti

Selkeät ja toimivat lisenssimarkkinat estävät tilanteen, jossa osa toimijoista hankkii datan laillisesti ja osa hyödyntää samaa sisältöä luvattomasti ilman korvausta.

5. Sama periaate kuin muissa resursseissa

Tekoälyn kehittäjät maksavat laskentatehosta, pilvipalveluista ja energiasta. On johdonmukaista, että myös tekijänoikeuden tai lähioikeuden suojaaman sisällön käyttö kuuluu markkinapohjaisen korvauksen piiriin.

6. Lisensoinnin edellytyksistä

Lisensoinnin toimimisen edellytyksenä on teknisesti toimiva tekijänoikeusinfrastruktuuri. . Tältä osin työryhmä nostaa esiin etenkin seuraavia lisensoinnin edellytyksiä:

- Teoksen tai muun suojan kohteen metadatan on oltava kattavaa ja muuttumatonta (kts. kapale metadatatista ja sen säilyttämisestä)
- Lisensoinnin alaisen materiaalin kerääminen järjestelmän ulkopuolelta on estettävä (esimerkiksi tehokkaiden opt-out järjestelmien sekä oikeussuojakeinojen kautta)⁴

- Teknologisia ja helppokäyttöisiä standardeja pitää tukea mahdollisimman yksilöllisten oikeuksien pidätyksen (opt-out) mahdollistamiseksi eri teoslajien ja tekoälykäyttötilanteiden osalta sekä ohjaamaan suoraan ja kollektiivista lisensointia.
- Tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittäminen on tärkeässä roolissa
 - EU-tasolla on tunnustettu tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämisen olevan tärkeässä roolissa, ja aiheeseen liittyen on perustettu CITF-työryhmä (Copyright Infrastructure Task Force), ryhmän työtä voi seurata os <https://okm.fi/citf>, huomioinarvoista on myös sähköisen identiteetinhallinnan eIDAS ja sen ympärillä tehtävä kehitystyö

Pelissäännöt

- Oikeudenhaltijoiden näkökulmasta toimijoiden on aktiivisesti edesautettava lisenssimarkkinoiden perustamista ja teknisten ratkaisujen kehittymistä oikeuksien pidättämisen ja lisensoinnin tueksi, erityisesti tämä koskee kaupallista tekoälykehitystä. Kulttuuriperintösektorin näkökulmasta myös tutkimuksen tarpeet on huomioitava.
- Helppokäyttöisiä standardeja pitää tukea
- Tarjolla olevia lisensointimalleja on kunnioitettava.
- Jotta lisensointimalli voi toimia tehokkaasti, on teknisesti asetettuja estoja, oikeuksien pidätyksiä sekä lainsäädäntöä ja sopimusten tuomia oikeuksia kunnioitettava.
- Tieteellisen tutkimuksen ja kaupallisen käytön rajan tulee olla selkeä.

Avoimen dialogin tarve

Periaatteet

Teknologinen murros edellyttää yhteistyötä ja avointa dialogia luovan alan, tekoälyn käyttäjien, kehittäjien ja teknologiateollisuuden sekä tiedeyhteisön, kulttuuriperintölaitosten ja kuluttajien välillä. Yhteisillä pelissäännöillä ja ratkaisuhakuisella keskustelulla voidaan synnyttää luottamusta toimijoiden välille.

1. Läpinäkyvyys mahdollistaa kulttuurin elinvoimaisuuden

Ilman tietoa käytetyistä datasettien ja/tai koulutusaineistojen sisällöistä ja lähteistä ei ole mahdollista käydä rakentavaa keskustelua oikeuksista ja lisensoinnista, jolla turvataan kotimaisen kulttuurin ja luovan alan elinvoimainen säilyminen.

2. Luottamus on tärkeää

Tekoälyjärjestelmien jatkokouluttaminen sekä siihen tarvittava tietojen keruu edellyttävät useiden eri osapuolten toimia. Yksin teknisillä rajoituksilla tai juridisilla keikoilla ei päästä kaiken kattavaan lopputulokseen niin oikeuksien kunnioittamisen varmistamisen kuin niiden toteutumisen valvonnan

osalta. Näin ollen tarvitaan ekosysteemejä, joissa eri toimijat kokevat kohtelunsa reiluksi ja vallitsee riittävä luottamuksen taso.

3. Yhteiset standardit

Teknologia- ja luovat alat voivat yhdessä kehittää standardeja datasettien ja koulutusaineistojen dokumentointiin ja lisensointiin sekä suojatun sisällön lisensointiin tekoälyn jatkokoulutukseen ja käyttöön.

Pelisäännöt

- Tekoälyn jatkokouluttaminen laadukkailla ja eettisillä dataseteillä vaatii yhdenmukaistamista, myös teknisellä tasolla, mikä ei synny ilman avointa dialogia toimijoiden välillä.

Tekoälylukutaidon merkitys

Periaatteet

Tekoälyn aikakaudella tekoälylukutaito (ks. terminologia ja sanasto), mukaan lukien tekijänoikeuksien ymmärrys, on osa digitaalista yleissivistystä ja ”jokaisen taitoja”. Aiemmassa työryhmätyössä 2024 nostettiin esiin koulutustarve, jossa tekoälyn pelisääntöjen ja keskeisten käytäntöjen kuvaaminen esimerkiksi oppaan muodossa voisi hyödyttää sekä tekoälymallien kehittäjiä, luovia tekijöitä, tekoälymallien käyttäjiä, että kuluttajia

Jokaisen tulee ymmärtää ja osata arvioida kriittisesti tekoälyä hyödyntäviä teknologioita ja niiden vaikutuksia. Tekoälylukutaito sisältää muun muassa

- ymmärryksen tekoälyn toimintaperiaatteista
- kyvyn käyttää ja soveltaa tekoälyä
- kyvyn arvioida tekoälysovelluksia ja niiden tuotoksia ja
- kyvyn käyttää tekoälyä eettisesti ja vastuullisesti.⁵

1. Tekoäly ei luo tyhjästä

Generatiivinen tekoäly perustuu muiden luomaan, myös tekijänoikeuden tai lähioikeuden suojaamaan, aineistoon. Tämä perusasia tulisi olla osa tekoälylukutaitoa.

2. Läpinäkyvyys tekoälyn tuottamassa sisällössä (avoimuus ja läpinäkyvyys)

Tekoälyllä tuotetun tai tekoälyn merkittävästi avustaman sisällön merkitseminen lisää eri toimijoiden ja kuluttajien keskinäistä luottamusta. Työryhmä pitää tärkeänä, että ministeriö edistää keinoja läpinäkyvyyden lisäämiseksi.

3. Luovan työn arvon ymmärtäminen

Jos yhteiskunta haluaa jatkossakin laadukasta journalismia, kirjallisuutta, visuaalista taidetta, musiikkia, av-sisältöä ja muuta luovaa sisältöä, niiden tekijöiden ja oikeudenhaltijoiden on voitava saada työstään korvaus. Tähän tulee sisältyä oikeus korvaukseen myös, kun heidän tekemäänsä sisältöä käytetään generatiivisen tekoälyn koulutusaineistona.

4. Tekoälylukutaito koskee myös päättäjiä, tutkijoita ja kehittäjiä

⁵ [Tausta-aineisto: Tekoälylukutaito | Opetushallitus](#)

Myös teknologiayritysten ja tutkimusorganisaatioiden tulisi huomioida tekijänoikeudet osana vastuullisen tekoälyn kehittämistä.

Päättäjien tulee ymmärtää tekoälyn vaikutukset luovaan alaan ja tutkimukseen sekä turvata tekijänoikeuksien säilyminen myös tekoälyn aikakaudella.

Pelisäännöt

- Tekoälylukutaito koskee kaikkia. Yksityishenkilöillä on oma vastuunsa, myös yrityksillä ja organisaatioilla on oma vastuunsa työntekijöidensä suhteen, myös viranomaisten ja koulutusjärjestelmän roolia on hyvä pohtia
- Läpinäkyvyys ja avoimuus tekoälyn käytön ja koulutuksen suhteen on tärkeää, samoin kuin keskustelu aiheesta

Sanasto / terminologia

Työryhmän keskusteluissa on noussut esiin tarve tunnistaa aihepiiriin liittyvien keskeisten termien määritelmiä, ja pyrkiä löytämään niille yhdenmukaiset kuvaukset jatkotyön helpottamiseksi. Työryhmä ei ole pyrkinyt määrittelemään uusi asioita, vaan keräämään alle jatkotyön ja keskustelun helpottamiseksi keskeisiä käsitteitä ja määritelmiä olemassa olevista lähteistä.

Generatiivinen tekoäly (Generative AI): tarkoittaa sellaista tekoälyä, jonka tavoitteena on täysin uuden sisällön tuottaminen, esim. uudet kuvat, videot, teksti ja ääni.

Grounding / Ankkurointi: tarkoittaa sitä, että tekoälyn tuottama sisältö pyritään ankkuroimaan todelliseen maailmaan, luotettaviin tietoihin ja tarkistettaviin lähteisiin. Ankkurointi pyrkii estämään tekoälyä ”keksimästä” asioita ja varmistaa, että sen vastaukset perustuvat johonkin todelliseen. Mallille voi tarjota esim. kontekstietoa tai rajata sen toiminta tiettyyn tietokantaan jne.

Hakukonegenerointi: hakukoneet tekevät AI Overview -tiivistelmiä yhdistämällä generatiivisen tekoälyn ja perinteisen haun.

Hakuperustainen generointi (Retrieval Augmented Generation, RAG) - ”Retrieval-Augmented Generation (RAG) yhdistää perinteistä tiedonhakua ja generatiivista tekoälyä. Käyttäjän kysymys muutetaan ensin esimerkiksi tietyn tietokannan ymmärtämäksi hakulausekkeeksi, jonka avulla etsitään relevantteja lähteitä. Tämän jälkeen tekoäly valitsee käytettävät lähteet ja muodostaa niiden pohjalta kielimallin avulla vastauksen. RAG-haku ei perustu pelkästään siihen, mitä kielimalli on oppinut koulutusaineistostaan, vaan se on integroitu esimerkiksi tiettyyn tietokantaan ja käyttää nimenomaan sen sisältämää dataa vastauksissaan – –.”⁶

Input: tarkoittaa tekoälyjärjestelmän syötettä kuten tekstiä, kuvaa, ääntä tai ohjetta.

Kuratoitu sisältö: aineisto, joka on valittu, suodatettu ja muokattu tiettyä käyttötarkoitusta varten.

Opt-out: tarkoittaa tekijän mahdollisuutta kieltää teoksensa käyttö tekoälyn koulutuksessa.

Output: tarkoittaa tekoälyjärjestelmän lopputuotosta.

Pohjamallin jatkokoulutus (Finetuning): pohjamallin jatkokoulutusta erillisellä aineistolla.

⁶ <https://utuguides.fi/tekoaly/sanasto>

Tekoälyn koulutus (AI training): tarkoittaa yleensä tekoälymallien rakennusprosessia, jota kutsutaan usein "koulutukseksi" tai "optimoinniksi". Huom. tekoälyn koulutus voi viitata myös koneoppimismallien koulutukseen, ei pelkästään generatiivisen tekoälyn kouluttamiseen.

Tekoälylukutaito: "Tekoälyn lukutaito tarkoittaa tekoälyn toimintaperiaatteiden ja rajoitusten ymmärtämistä, kykyä arvioida tekoälyn tuottamaa tietoa sekä valmiutta käyttää tekoälyjärjestelmiä vastuullisesti ja tarkoituksenmukaisesti. EU:n tekoällysäädös velvoittaa organisaatiot varmistamaan, että henkilöstöllä on riittävä ymmärrys tekoälyjärjestelmistä, joita he käyttävät työssään."⁷

Tekoälypäättely (AI inference): mallin käyttö ennusteiden ja suositusten tuottamiseen uudesta datasta.

Tiedonlouhinta (Data Mining): tarkoittaa yleensä laskennallisia prosesseja, joilla tunnistetaan automatisoidusti suurten aineistojen malleja ja korrelaatioita. Tekstin- ja tiedonlouhinta (Text and data mining; TDM) on määritelty DSM-direktiivin 2 artiklassa siten, että sillä tarkoitetaan mitä tahansa automaattista analyysitekniikkaa, jonka tarkoituksena on analysoida digitaalisessa muodossa olevaa tekstiä ja dataa tietojen tuottamiseksi, mukaan lukien mutta ei rajoittuen malleihin, suuntauksiin tai korrelaatioihin. Toisin kuin tekniset määritelmät, oikeudelliset määritelmät voivat vaihdella lainkäyttöalueittain. Oikeudelliset määritelmät voivat olla oikeusviranomaisten tai sääntelyviranomaisten tulkinnanvaraisia.

Ylinäytteistys (oversampling): tekoäly- ja koneoppimiskehityksessä tarkoittaa menetelmää, jossa epätasapainoinen opetusdata pyritään tasapainottamaan lisäämällä siihen harvinaisempaa aineistoa. Tämä voidaan tehdä joko kopioimalla olemassa olevia esimerkkejä tai luomalla uutta synteettistä dataa.

⁷ Hyvil Oy:n tekoälylukutaito-oppaan käyttämä määritelmä. Tekoälyn lukutaito -opas hyvinvointialueille, HUS-yhtymälle ja Helsingin kaupungille hyödynnettäväksi, päivitetty versio 1.1 (10.2.2026)

III Juridiikka-ryhmä

Sisällys

1. Juridiikka-pienryhmäkeskustelut	25
1.1 Juridiikka pienryhmän osallistujat ja kokoukset	25
1.2 Yhteisiä ja eriäviä näkemyksiä	26
2. Juridiikka-pienryhmäkeskustelun näkemyksiä	27
1.1 Asioita, joista intressiryhmillä laaja yhteinen näkemys	27
2.1 Asioita, joista intressiryhmillä on erilaisia näkemyksiä	27
3. Tekoäly ja tekijänoikeus: paras ja huonoin skenaario (Liite 1)	27
4. Kansallisten pelisääntöjen tarve	28
1.2 Kansallisten pelisääntöjen tarve	28
2.2 Kansalliset teesit (Liite 2)	28
LIITE 1: Eri intressiryhmien paras ja huonoin skenaario	29
Eri intressiryhmien skenaariot ja niihin annetut kommentit	29
Teknologia- ja tekoäly-yhtiöt, ICT-ala	29
Tekoälyn kehittäjät	29
Organisaatiokäyttäjät	33
Teleoperaattorit	35
AV-ala (av-tekijät, esittävät taiteilijat, tuotantoyhtiöt)	36
Kirjallisuus (kirjailijat, kääntäjät ja kustantajat)	37
Kuva-ala	38
Media-ala (uutismedia, lehdistö, Yle)	39
Musiikkiala (säveltäjät, sanoittajat, musiikkikustantajat, esittävät taiteilijat, musiikkituottajat) ..	42
Opetusala (opettajat)	44
Kulttuuriperintölaitokset (kirjastot, arkistot, museot)	45
Tutkimusorganisaatiot (korkeakoulut)	47
LIITE 2: Teesejä vastuulliseen tekoälyn kehittämiseen ja käyttöön	51

1. Juridiikka-pienryhmäkeskustelut

1.1 Juridiikka pienryhmän osallistujat ja kokoukset

Juridiikka-pienryhmäkeskustelukierrokseen osallistui 27 osallistujaa edustaen eri sidosryhmiä. Juridiikka-pienryhmän vetäjinä toimivat Maria Reh binder Aalto-yliopistosta ja Kirsi Salmela Kopiostosta.

Juridiikka-pienryhmä kokoontui neljä kertaa: 17.12.2025, 3.2.2026 ja 24.3.2026 lähitapaamisessa ja 6.5.2026 etäkokouksessa Howspace-alustalla. Lisäksi keskustelua käytiin Howspace-alustalla.

Juridiikka-pienryhmäkeskustelujen osallistujat ja heidän taustaorganisaationsa:

1. Minna Aalto-Setälä, Keskuskauppakamari
2. Eeva Asikainen, Kirjailijaliitto
3. Anniina Dahlström, YLE
4. Pekka Heikkinen, Kansalliskirjasto
5. Ismo Huhtanen, Medialiitto
6. Janne Hälinen, Ficom
7. Kasimir Kautto, Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry
8. Jussi Kiiski, OAJ
9. Mirkka Kivilehto, Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto Teme ry
10. Antti Kotilainen, Ifpi
11. Elina Kuusikko, Näyttelijäliitto - Skådespelarförbundet ry
12. Jenni Kyntölä, Teosto
13. Jonas Lång, Svenska litteratursällskapet i Finland
14. Asko Metsola, Elinkeinoelämän keskusliitto
15. Mikko Niemelä, Suomen tietokirjailijat ry
16. Matti Numminen, Avate
17. Lumi Ollila, Suomen Musiikintekijät
18. Jaana Pihkala TTVK
19. Juha Pihlajaniemi, Gramex
20. Maria Rehbinder, Aalto-yliopisto
21. Virva Salama, Kansallisgalleria
22. Kirsi Salmela, Kopiosto
23. Topi Toosi, Effi ry
24. Ilona Vartiainen, Muusikkojen liitto
25. Ville Verronen, Sanasto
26. Lotta Yli-Hukkala-Siira/Emilia Veranen, Sanoma Media Finland Oy
27. Laura Äijälä, MTV

Ensimmäisessä kokouksessa 17.12.2025 todettiin, että pienryhmä ei ota kantaa DSM-direktiivin artiklojen 3 ja 4 soveltamisalaan tai tulkintaan. Artiklat on toteutettu kansallisessa lainsäädännössämme tekijänoikeuslain 13 b §:ssä. Näistä artikloista tai TekL 13 b §:stä ei ole toistaiseksi kotimaista oikeuskäytäntöä eikä Euroopan Unionin tuomioistuimen ratkaisuja.

1.2 Yhteisiä ja eriäviä näkemyksiä

Pienryhmän vetäjät tekivät osallistujille esikyselyn, jonka tarkoitus oli kartoittaa, onko eri intressiryhmien kesken löydettävissä asioita, joista intressiryhmillä on laajasti yhteinen näkemys tai, jos on erilaisia näkemyksiä, onko löydettävissä yhteinen ”baseline” (joka on toisille ylin ja toisille alin hyväksyttävä taso). Esiselvityksen kysymykset koskivat tekoälytuotoksen merkintää, koulutusaineiston läpinäkyvyyttä sekä tekijänoikeudellisesta näkökulmasta vastuullisesti koulutettua tekoälymallia. Kyselyn vastauksia käytiin läpi pienryhmän toisessa kokouksessa 3.2.2026 ja kyselyn vastaukset jaettiin Howspace-alustalla.

Laaditun esikyselyn ja pienryhmässä käydyn keskustelun perusteella pienryhmässä löydettiin asioita, joista intressiryhmillä on laaja yhteinen näkemys (kohta 2.1) ja toisaalta asioita, joista intressiryhmillä on erilaisia näkemyksiä (kohta 2.2).

2. Juridiikka-pienryhmäkeskustelun näkemyksiä

1.1 Asioita, joista intressiryhmillä laaja yhteinen näkemys

- Kansallisesti tekoälyn käyttäjien (käyttöönottajien) tulee sitoutua tekoälyllä tuotetun sisällön ja syvävääreännösten merkitsemiseen selkeästi ja selvästi erottuvalla tavalla.
 - Kuitenkin tunnistetaan haasteita tekoälyavusteisen tuotoksen merkitsemisessä.
- Koulutusaineistona tulee käyttää ainoastaan laillisesti saatavilla olevaa aineistoa. Laittomia lähteitä ovat ainakin EU-komission julkaiseman listan mukaiset piraattisivustot.
- Jos mikään tekijänoikeuslain rajoitussäännös ei sovellu teosten tai muiden suojan kohteiden käyttöön tekijänoikeudellisesti relevantilla tavalla tekoälyn kouluttamisessa tai käytössä, tarvitaan teosten tai muiden suojan kohteiden käyttöön oikeudenhaltijoiden lupa.

2.1 Asioita, joista intressiryhmillä on erilaisia näkemyksiä

- Koulutusaineiston ilmoittamisen laajuus ja yksityiskohtaisuuden taso
 - Komission tiivistelmämallin tekoälymallien tarjoajilta edellyttämä koulutusaineistojen avoimuuden ja ilmoitusvelvollisuuden taso oli käyttäjien, tutkimusorganisaatioiden ja kulttuuriperintöorganisaatioiden mukaan riittävä. Oikeudenhaltijoiden mukaan tiivistelmämalli ei ole kaikilta osin riittävä koulutusaineiston läpinäkyvyyden osalta.
 - Eriävää näkemystä ei ole kuitenkaan siitä, että koulutusaineiston läpinäkyvyys ja avoimuus ovat tärkeitä tavoitteita.
- Pohjamallin jatkokehitykseen käytetyn koulutusaineiston ilmoittamisen yksityiskohtaisuus
 - Oikeudenhaltijoiden edustajien mukaan jatkokehitykseen käytetty koulutusaineisto tulee yksilöidä. Huomioiden se, että jatkokehitys tehdään usein pienemmällä aineistomäärällä, teoskohtainenkaan läpinäkyvyysvelvoite ei olisi kohtuuton.
 - Käyttäjien ja osan oikeudenhaltijoiden edustajien mukaan pohjamallin jatkokouluttaminen tulisi voida tapahtua vastuullisesti ottamatta kantaa, onko pohjamalli koulutettu luvallisesti.
- Jatkokehittäjän vastuu pohjamallista
 - Oikeudenhaltijoiden näkemyksen mukaan vastuullinen jatkokehittäminen ei poista riskiä pohjamallin luvattomuudesta. Jatkokehittäjän on tehtävä riskiarvio ja varmistuttava, että pohjamalli koulutettu luvallisesti.
 - Käyttäjien edustajan mukaan jatkokehittäjän on mahdollon arvioida pohjamallin koulutusprosessin oikeellisuutta.

3. Tekoäly ja tekijänoikeus: paras ja huonoin skenaario (Liite 1)

Kolmatta kokousta 24.3.2026 varten pienryhmän jäsenet laativat omaa alaansa koskevan parhaan ja huonoimman skenaarion tekoälyn kehittämisessä ja käytössä tekijänoikeuksien näkökulmasta ja skenaariot tuotiin Howspace-alustalle.

Tehtävänä oli laatia kaksi skenaariota edustamansa intressiryhmän näkökulmasta yhdessä muiden saman intressiryhmän edustajien kanssa suomalaisten toimijoiden ja oikeudenhaltijoiden näkökulmasta ja välillä:

- Paras mahdollinen skenaario tekijänoikeuksien näkökulmasta tekoälyn kehittämisessä ja käytössä
- Huonoin mahdollinen skenaario tekijänoikeuksien näkökulmasta tekoälyn kehittämisessä ja käytössä

Ohjeena oli pitää fokus ainoastaan tekijänoikeudellisessa näkökulmassa, koska Juridiikka-pienryhmän toimeksianto liittyi vastuullisen tekoälyn käytön ja kehittämisen tekijänoikeudellisiin näkökulmiin, vaikka tekoälyn kehittämiseen ja käyttöön liittyy myös muita lakeja, oikeudellisia, eettisiä jne. näkökulmia.

Vetäjät pitivät lisäksi 9.3.2026 erillisen tapaamisen Teknologiateollisuus ry:n edustajan Jussi Mäkisen ja AI Finlandin edustajan Ida Lähdemäen kanssa, jotka eivät olleet mukana Juridiikka-pienryhmässä. Jussi Mäkinen toimitti 15.3.2026 Teknologiateollisuus ry:n täydennyksen tekoälyn kehittäjien ja käyttäjörganisaatioiden parhaaseen ja huonoimpaan mahdolliseen skenaarioihin.

Kuva-alan skenaariot on pyydetty kuva-alan tekijöitä ja oikeudenhaltijoita edustavilta järjestöiltä, koska he eivät olleet mukana Juridiikka-pienryhmässä. Lisäksi APFI:n edustaja on kommentoinut av-alan skenaarioita, koska APFI:lta ei myöskään ollut edustajaa Juridiikka-pienryhmässä.

Kaikkien intressiryhmien parhaat ja huonoimmat mahdolliset skenaariot kokonaisuudessaan sekä niihin Howspacessa annetut kommentit ovat loppuraportin liitteessä 1.

4. Kansallisten pelisääntöjen tarve

1.2 Kansallisten pelisääntöjen tarve

Pienryhmäkeskustelujen aiheena olivat pelisäännöt vastuullisen tekoälyn käytölle ja tekoälymallien kehittämiselle. Pienryhmässä käytiin keskustelua kansallisten pelisääntöjen tarpeesta ja kansallisten pelisääntöjen toimivuudesta eri aloilla. Yhteistä vuoropuhelua pidettiin tärkeänä, mutta sidosryhmillä oli erilainen näkemys siitä, tarvitaanko kansallisia pelisääntöjä.

Oikeudenhaltijat korostivat, että vaikka asia on kansainvälinen ja EU-laajuinen, myös kansallisella tasolla tulee voida edistää vastuullisen tekoälyn kehittämistä ja käyttöä. Oikeudenhaltijoiden mukaan vastuullisen tekoälyn kouluttamiseen ja käyttöön liittyvillä yhteisillä näkemyksillä pystytään lisäämään luottamusta eri toimijoiden – käyttäjien, tutkimusorganisaatioiden, kulttuuriperintöorganisaatioiden ja oikeudenhaltijoiden – kesken.

Tutkimusorganisaatiot korostivat, että tutkimus- ja innovaatiotoiminnalle pyritään luomaan eurooppalainen tutkimusalue ja erityisesti tekoälytutkimus tapahtuu EU-laajuisessa yhteistyössä ja siksi kansalliset pelisäännöt eivät ole tutkimusorganisaatioiden toiminnalle sopiva viitekehys. Kulttuuriperintöorganisaatiot eivät myöskään pitäneet tarpeellisina kansallisten pelisääntöjen luomista.

2.2 Kansalliset teesit (Liite 2)

Osa pienryhmän jäsenistä halusi jatkaa keskustelua kansallista teeseistä viimeisen kokouksen 24.3.2026 lopuksi sekä Howspacessa. Keskustelua käytiin siitä, löydettäisiinkö yhteisiä näkemyksiä teesien muodossa kysymykseen: *”Miten Suomi voi mahdollistaa tekijänoikeudellisesta näkökulmasta vastuullisen, kilpailukykyisen ja turvallisen tekoälytutkimuksen ja -kehityksen kaikilla yhteiskunnan kriittisillä aloilla samalla turvaten suomalaisen kulttuurin, journalismin, luovan työn ja kansallisen kielen ja tietopohjan elinvoiman tekoälyn aiheuttamilta riskeiltä.”* Teeseistä ei löydetty pienryhmässä yhteistä näkemystä.

Teesit ja ne pienryhmän jäsenenä olevat tahot, jotka ilmoittivat 18.5.2026 mennessä jakavansa teesien näkökulmat, ovat listattu liitteessä 2.

LIITE 1: Eri intressiryhmien paras ja huonoin skenaario

Eri intressiryhmien skenaariot ja niihin annetut kommentit

Teknologia- ja tekoäly-yhtiöt, ICT-ala

Tekoälyn kehittäjät

Paras mahdollinen skenaario

- Tekoälyn kehittämistä ohjaavat selkeät, yhtenäiset ja ennakoitavat EU-tason tekijänoikeusperiaatteet. Koulutusdatan käyttö on mahdollista teknisesti toteuttamiskelpoisten ja hallittavien opt-out-mekanismien avulla, ja lisensointimekanismit tukevat markkinaa ilman, että niistä muodostuu pullonkauloja.
- Läpinäkyvyys- ja dokumentointivaatimukset ovat oikeasuhtaisia, ja kehittäjät voivat osoittaa vaatimustenmukaisuuden vaarantamatta liikesalaisuuksiaan. Vastuut kohdistuvat kehittäjän omaan toimintaan ilman, että vastuu laajenee käytännössä rajattomaksi mallien myöhempään käyttöön.

Teknologiateollisuus ry:n täydennys parhaaseen skenaarioon

- Oikeustila pysyy erityisesti transatlanttisessa ulottuvuudessa mahdollisimman yhtenäisenä
- Tekijänoikeusdirektiivin tekstin ja datan louhinnan (TDM) säädös implementoidaan jäsenvaltioissa yhtenäisesti
- TDM:ään muodostuu yhtenäiset käytännöt, joissa yksityisten yritysten ja tutkimusten kohtelu on mahdollisimman yhtenäistä ja opetusaineiston kerääminen perustuu tähän säädökseen, sen perusteella kehittyneisiin yhtenäisiin käytäntöihin ja läpinäkyvyyteen
- Näkemys tekoälymallien input / output tarkastelukulmien välillä jalostuu, käytännöt opetusaineiston keräämisessä ovat sallivia, josta erityisesti pienet kielialueet hyötyvät
- Keskustelut tekijänoikeuden perusteella keskittyvät output -vaiheeseen
- Mahdolliset lisensointikäytännöt perustuvat tekijänoikeuden lisensoinnin lähtökohdan – suoran sopimisen – käyttöön

Huonoin mahdollinen skenaario

- Koulutusdatan käyttö muuttuu käytännössä luvanvaraiseksi tai epävarmaksi, mikä hidastaa kehitystä ja lisää riskejä. Opt-out-menettelyt ja lisensointikäytännöt pirstaloituvat, mikä kasvattaa hallinnollista taakkaa ja virheriskiä. Kehittäjille syntyy raskaita selvitys- ja todisteluvaikeuksia, jotka nostavat kustannuksia merkittävästi.
- Yksittäiset riidat voivat johtaa laajoihin käyttörajoituksiin, ja markkina keskittyy suurille toimijoille, mikä heikentää kotimaisen ja eurooppalaisen ekosysteemin kilpailukykyä.

Teknologiateollisuus ry:n täydennys huonoimpaan skenaarioon

- Tekoälyn opetusaineistojen tarkastelu eriytyy eri tekijänoikeusregiimien (EU / US) välillä lähtökohdiltaan ja käytännön soveltamiseltaan erilaiseksi
- Tekijänoikeusdirektiivin TDM-säädöksen implementointi ja käytännöt jäävät hajanaisiksi

- Tekoällyn input-aineistojen keräämisen käytännöt eriytyvät akateemisen ja yritysveltoisen tutkimuksen osalta erilaisiksi, haitaten akatemian ja yritysten yhteistyötä ja innovaatioiden kaupallistamista Euroopassa
- Lisensointimalleja lähdetään toteuttamaan epärealistisista lähtökohdista, ja käytännöin, jotka painottuvat input-vaiheeseen ja rajoittavat tekoälymallien kehitystä ja skaalaamista
- Edellä mainitut negatiivisen skenaarion elementit vaikuttaisivat toteutuessaan erittäin haitallisesti kilpailuun lahjakkaista tekijöistä – Eurooppa pystyy houkuttelemaan tekijöitä, jos Euroopassa on tarjolla eurooppalaisten arvojen mukaisia, toimivia käytäntöjä

Kommentit tekoällyn kehittäjien skenaarioihin

Medialiiton kommentit

Huomioita tekoällyn kehittäjien parhaaseen skenaarioon

- Kirjaukset ovat tavoittelemisen arvoisia ja osoittavat, että Juridiikka-pienryhmässä tulisi lähes tyä myös konkretiaa yhteisen näkemyksen tavoittelemisessa. Osaksi kirjaukset ovat niin yleisiä, että ne ovat tulkittavissa monilla eri tavoilla. Osa asioista on sellaisia, että oikeustapaukset ja EU:n sääntely valottavat tulevaisuutta. Osaan pystytään vaikuttamaan omalla yhteisellä työllä.

Huomiota tekoällyn kehittäjien huonoimpaan mahdolliseen skenaarioon

- Oikeudenhaltijoiden, kuten mediayhtiöiden, tavoite on, että tekoällyn koulutukseen tarvitaan lupa, kun siinä käytetään niiden julkaisemia aineistoja. ”Huonoimman skenaarion” näkemys siitä, että ”koulutusdatan käyttö muuttuu käytännössä luvanvaraiseksi” on siksikin kiinnostava. Niinhän oikeudenhaltijat tavoittelevat. Näkemys on osaksi ristiriitainen kehittäjien positiivisen skenaarion kanssa. Myös Vossin raportin äänestyksen lopputulos EP:ssä kuluvalle viikolla viittaa vahvasti siihen, että luvanvaraisuus on myös EP:n tahtotila. Kehittäjien skenaariokokonaisuus jättää tulevaisuuden tahtotilan vähän epäselväksi.
- Skenaariossa todetaan myös, että ”opt-out-menettelyt ja lisensointikäytännöt pirstaloituvat, mikä kasvattaa hallinnollista taakkaa ja virheriskiä”. On mahdollista, että näkemyksen taustalla on ainakin osaksi puutteelliset tiedot siitä, miksi tekijänoikeussuojalla ja lisensoinnilla on merkitystä vaikkapa media-alalle.
- Esimerkiksi mediayhtiöiden julkaiseman tekstiaineiston käyttötilanteita on tekoälykontekstissa paljon. Lisensoinnin tulee olla riittävän granulaaria ja soveltua eri käyttötilanteisiin. Hyvä esimerkki on vaikkapa uutismedian julkaisutoiminta ja lehtiartikkeleiden käyttö tekoällyn kehittämisessä.
- Syy siihen, miksi lisensointia ei voi ratkaista ”yhdeillä luvalla ja laajalla käyttöoikeudella” liittyy siihen, että esimerkiksi lehtikustantajat hankkivat pääsääntöisesti yksinoikeuksia. Ne ovat tehneet sitä Suomessa vuosikymmeniä. Yksinoikeuksien hankinnan idea on, että kustantaja pääsee osalliseksi teosten tuottamaa arvoa kaikissa käyttötilanteissa. Se voi silloin hyötyä taloudellisesti tai strategisesti erilaisista käyttötilanteista. Kustantaja voi sopia oikeuksistaan suoraan tai niin valitessaan tekijänoikeusjärjestön edustamana kollektiivisen lisensoinnin (ml. laajennettu kollektiivinen lupa) kautta. Mikäli lehtikustantajalla olisi käytännössä mahdollisuus vain korvaukseen tekoäly-yhtiöltä tai muulta käyttäjältä, sivuuttuisi kokonaan yksinoikeuksen hankkimisesta (taloudellisilla investoinneilla) tavoiteltu etu ja hyöty. Tämä on näkökulma, jonka uskon myös tekoällyn kehittäjien, usein myös ohjelmistoalan toimijoiden, ja elinkeinoelämän edustajien ymmärtävän. Yksinoikeuksien hankinta on lehtikustantajien ydinliiketoimintaa.

- Mediatyhtiön, kuten lehtikustantajan, kannalta tekoälykäyttöihin liittyy kustantajan olemassaolon ja liiketoiminnan kannalta perustavanlaatuisia kysymyksiä, kuten sopimuksen/luvan laajuus - koulutus, päättely/perustelu, kehottaminen, tuotokset, sopimuksen perusta - mitä pidetään kopioimisena, ulkoa opettelu, yleisölle viestimisenä - sisältö (maksumuuri/ei-maksumuuri, eri sisältötyypit, yms.). Mediatyhtiöiden suoran ja kollektiivisen lisensoinnin ml. laajennettu kollektiivinen lisensointi tavoittelee siksi tekoälykontekstissa myös sopimista käyttötilanteen mukaan mm. em. asioista, korvauksen rinnalla.

Huomioita Teknolohiateollisuus ry:n täydennykseen parhaaseen skenaarioon

- Skenario näyttäisi perustuvan puutteellisiin tietoihin EU:n tekijänoikeussäätelystä ja kehityvästä oikeuskäytännöstä ja siihen, että skenaarion mukaan [kaikki] suojattujen aineistojen tekoälykäyttö kuuluisi DSM direktiivissä tarkoitetun tekstin- ja tiedonlouhinnan piiriin.
- Näkemys ja tavoite yhtenäisistä käytännöistä, joissa ”yksityisten yritysten ja tutkimusten kohtelu on mahdollisimman yhtenäistä ja opetusaineiston kerääminen perustuu tähän säädöksen, sen perusteella kehittyneisiin yhtenäisiin käytäntöihin ja läpinäkyvyyteen”, näyttäisi tavoittelevan tilannetta, jossa kaupallinen, markkinoille tuotteita ja palveluita tavoitteleva yritys-toiminta voisi hyötyä laajasta tieteellisen tutkimuksen tekstin- ja tiedonlouhintaan poikkeuksesta tekijänoikeussuojaan. Se olisi tuhoisaa yksityisille investoinneille esimerkiksi uutismediassa ja laajemminkin media-alalla. Olen kiinnittänyt puheenjohtajien ja työryhmän jäsenten huomiota asiaan kommentoissa kulttuuriperintöorganisaatioiden ja tiedeyhteisön skenaarioihin.
- Se, että skenaariossa tavoitellaan tilannetta, jossa ”keskustelut tekijänoikeuden perusteella keskittyvät output -vaiheeseen” tarkoittanee mahdollisesti vain sitä, että ainoastaan silloin, kun output loukkaa tekijänoikeutta, olisi oikeudenhaltijalla oikeus korvaukseen. Lause on sisällöltään epäselvä. Jos edellä kuvattu tavoite pitää paikkansa, merkitsisi se esimerkiksi mediatyhtiön ja sen hankkimien yksinoikeuksien sivuuttamista. Se olisi tuhoisaa yksityisille investoinneille esimerkiksi uutismediassa ja laajemminkin media-alalla.
- Skenario, jonka mukaan ”mahdolliset lisensointikäytännöt perustuvat tekijänoikeuden lisensoinnin lähtökohdan – suoran sopimisen – käyttöön”, osoittaa puutteellista ymmärrystä yhtäältä siitä, että tekoälyyn liittyy esimerkiksi hyvin monenlaisia käyttö- ja aineistontarvetilanteita, ja toisaalta erilaisista lisensointivaihtoehdoista (suora lisensointi, kollektiivinen lisensointi ml. laajennettu kollektiivinen lupa). Esimerkiksi lehdistön tekstiaineistojen keskeiset oikeudenhaltijat, lehtikustantajat, voivat valita käyttää kollektiivista lupamallia, kun ne luovuttavat käyttöoikeuksia tiettyihin tekoälykäyttöihin. Niin on tapahtunut esimerkiksi ennen Kopioiston uuden organisaatioiden sisäisen tiedotuskäytön sopimuslisenssiluvan lanseeraamista. Se säästää lehtikustantajan resursseja sopimiseen liittyen. Sama resurssien säästö koskee myös [käyttäjä] organisaatioita, jotka haluavat hankkia ja tarjota työntekijöilleen laillisen tavan käyttää kolmannen suojattuja aineistoja organisaation sisäisessä käytössä.
- Skenario puhuu ”mahdollisista lisensointikäytännöistä”. Ilmaisuu näyttyytyni niin, että Teknolohiateollisuus ei ole hakemassa tasapainoa innovaatioiden ja esimerkiksi mediatyöryösten investointien välille. Näkemys kielii siitä, että ei täysin ymmärretä tekijänoikeussuojan merkitystä esimerkiksi uutismedian työn ja kestävän, riippumattoman julkaisutoiminnan pohjana.
- Media-alalle, joka on tärkeä osa kotimaista elinkeinoelämää, tulee antaa mahdollisuus valita tilanteet, joissa se valitsee lisensoida suoraan sisältöjään esimerkiksi teknolohiateöryöryöille ja milloin se valitsee omista syistä (esimerkiksi resurssikysymykset, ajankäyttö,

neuvotteluvoima) käyttää kollektiivisia malleja. Tekoälyaika tarvitsee useita lisensiointimekanismeja. Skenaario, jossa media-yhtiöt asetettaisiin tilanteeseen, jossa ne voisivat valita vain suoran lisensioinnin, vaikka se pääsääntö onkin, johtaisi siihen, että tekoälykäyttöistä sopimisesta voidaan tehdä vaikeaa tai kallista, jolloin sopimus jää pahimmillaan saavuttamatta. Skenaario jättää mahdollisuuden, että sellaista tilannetta myös tavoitellaan.

Huomioita Teknologiateollisuus ry:n täydennykseen huonoimpaan skenaarioon

- Ks. kommentit edellä liittyen skenaarioon, jossa ”tekoälyn input-aineistojen keräämisen käytännöt eriytyvät akateemisen ja yritys-vetoisen tutkimuksen osalta erilaisiksi, haitaten akatemian ja yritysten yhteistyötä ja innovaatioiden kaupallistamista Euroopassa”. Myös tässä näkyy pyrkimys kiertää kaupallisen toiminnan lupa-sopimus-tarpeita tieteellisen tutkimuksen varjolla.
- Media-yhtiöillä on oikeudenhaltijoina oikeus sanoa ei, eikä siinä ole mitään ihmeellistä, sillä sitten alkaa neuvottelu, jonka kautta voidaan sopimukseen päästä. Tämä lause oli tekijänoikeussuojan periaatteiden, jotka eivät ole tekoälyajassa muuttuneet, kuvaus. Muualla kommentissa avaan yksinoikeuksien hankinnan ja yksinoikeuksien antaman suojan merkitystä uutismedian lehtikustantajien kannalta. Negatiivinen skenaario, jonka mukaan ”lisensointimalleja lähdetään toteuttamaan epärealistisista lähtökohdista, ja käytännöin, jotka painottuvat input-vaiheeseen ja rajoittavat tekoälymallien kehitystä ja skaalaamista” osoittaa lähtökohtaisesti ymmärtämättömyyttä siitä, mitä uutismedian ja vapaan, riippumattoman lehdistön toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi tulisi ottaa huomioon. Lisensiointimallit inputin osalta edellyttävät keskustelua ja siihen tulisi myös tekoäly- ja teknologiayhtiöillä olla valmius ja ymmärrys, miksi se on tärkeää.
- Eurooppalaisiin arvoihin kuuluu myös vapaan, riippumattoman tiedonvälityksen ja uutismedian elinvoiman tukeminen. Uutismedialla on keskeinen rooli kansalaisten luotettavan tiedon saannissa ja siten se on olennainen tekijä vapaassa demokratiassa. Parlamentin selvin äänin kannattama Axel Vossin raportti viestii myös tekijänoikeussuojan merkityksestä tekoälyaikana. Parlamentin näkemys edustaa eurooppalaisia arvoja. Skenaarion voi lukea niin, että sopiminen, joka on osa suojan/investointien ja innovaatioiden välisen tasapainon tavoittelua, on negatiivinen asia. Näyttää siltä, että Teknologiateollisuuden tietopohjaa tulisi lisätä teemassa. Hienoa, että keskustelua näin avataan.

Sanoma media Finlandin kommentti

- Samaa mieltä kuin Medialiitto.

Teoston kommentit

Huomioita tekoälyn kehittäjien parhaaseen skenaarioon

- Tekoälyn kehittäjien positiivisessa skenaariossa on paljon hyviä yleislähtökohtia. Selkeät, yhte-näiset ja ennakoitavat periaatteet ovat kehittäjien ja oikeudenhaltijoiden yhteinen etu.
- ”Teknisesti toteuttamiskelpoiset ja hallittavat opt-out-mekanismit” ovat kehittäjille hyvä ta-voite, mutta mekanismien käytännön sovelluksissa on huomioitava myös käytännön tosiasiat eivätkä ne voi lähteä vain kehittäjän prosessista. Oikeudenhaltijoiden kannalta olennaista on, että erityyppisesti ilmaissut pidätykset huomioidaan. Esimerkiksi oikeudenhaltijoita edustavat tekijänoikeusjärjestöt eivät itse saata teoksia saataville, vaan se tapahtuu lisenssin saaneiden toimijoiden, kuten DSPiden toimesta. Tekijänoikeuksien toteutuminen ei voi jäädä lisenssin-saajan sopimukseen perustuvien toimien vastuulle – myös oikeudenhaltijoiden, kuten useita oikeudenhaltijatahoja edustavien tekijänoikeusjärjestöjen, ilmoittamat oikeudenpidätykset esim. verkkosivuilla on hyväksyttävä. Kehittäjällä on velvollisuus huomioida nämä aineiston

keruussa, koulutuksessa ja päivityssykleissä. Muutoin tekijänoikeudet voivat käytännössä jäädä toteutumatta.

- Oletus on, että lisensointimekanismien osalta ”ei pullonkauloja” ei tarkoita käytännössä ”ei lisensointia”, mikä on hyvä asia. Lisensointiratkaisut syntyvät vuorovaikutuksessa ja ne eivät muodostu pullonkauloiksi, jos molempien osapuolten tavoitteena on tasapainoinen ja reilu sopimusratkaisu.
- Läpinäkyvyys- ja dokumentointivaatimusten oikeasuhtaisuus on keskeistä, mutta oikeudenhaltijoiden kannalta ”liikesalaisuuksien suoja” ei voi johtaa tilanteeseen, jossa oikeudenhaltija ei saa mitään käytännön keinoa valvoa teostensa käyttöä. Koulutusaineiston valinnassa päätökset tekee kehittäjä – oikeudenhaltijoilla ei ole kontrollia tässä vaiheessa – siten tasapaino edellyttää laajaa näkyvyyttä koulutusaineistoon. Vastaava viesti on annettu EU:ssa parlamentin hyväksymässä Vossin raportissa, jossa vaaditaan kehittäjiltä täyttä läpinäkyvyyttä suojattujen teosten käytöstä.
- Vastuiden kohdentaminen ”kehittäjän omaan toimintaan” on liian yleinen raja. Mallin kehittänyt toimija vastaa mallin arkkitehtuurista, tuntee koulutusaineiston alkuperän ja mallin logiikan – siten on selvää, että vastuu voi ulottua laajemmalle riippuen esim. siitä, miten mallia koulutetaan, käytetään tai sen jatkokehittäminen tai -käyttö mahdollistetaan.

Huomioita tekoälyn kehittäjien huonoimpaan skenaarioon

- Kehittäjien huoli siitä, että koulutusdatan käyttö muuttuu ”luvanvaraiseksi tai epävarmaksi” on positiivinen skenaario huomioiden huolestuttava. Oikeudenhaltijoiden näkökulmasta luvanvaraisuus on tekijänoikeuden normaali lähtökohta. Epävarmuus syntyy, jos markkinaan ei rakennu toimivaa lisensointia ja aineistoa käytetään luvatta.
- Oikeudenpidätykset eivät voi muodostua näennäiseksi, siten ohjeistuksen soveltuvista oikeudenpidätyskeinoista tulisi olla selkeää ja sen tulisi huomioida oikeudenhaltijoiden erilaiset tilanteet (ks. kommentit positiivisiin skenaarioihin). Jos ”raskailla selvitys- ja todisteluvaikeuksilla” viitataan läpinäkyvyysvaatimukseen, on selvää, että kehittäjien tulisi voida osoittaa, mitä aineistoa koulutukseen on käytetty. Ottaen huomioon, millä yksityiskohtaisella tarkkuudella kehittäjät tyypillisesti seuraavat palvelunsa käyttöä, on ilmeistä, että koulutusaineiston läpinäkyvyyden toteuttaminen ei vaadi suhteellisesti suurempia panostuksia.

Organisaatiokäyttäjät

Paras mahdollinen skenaario

- Organisaatiot voivat hyödyntää tekoälyä selkeiden sopimusmallien ja vastuunjaon varassa. Toimittajilta saadaan riittävät sopimusvakuutukset ja vastuusitoumukset tekijänoikeusriskien hallinnasta, ja organisaatiot voivat luottaa riskejä hallitseviin prosesseihin ja työkaluihin (esim. sisäänrakennetut riskivaroitukset, lähde- ja käyttöehtotiedot sekä rajoitusten hallinta).
- Sääntely on oikeasuhtaista ja tukee käyttöä eikä johda raskaisiin, jokaista käyttötapausta koskeviin ennakkomennettelyihin, jolloin organisaatiot voivat keskittyä tuottavuuden ja innovaatioiden lisäämiseen.

Teknologiateollisuus ry:n täydennys parhaaseen skenaarioon

- Oikeustila pysyy erityisesti transatlanttisessa ulottuvuudessa mahdollisimman yhtenäisenä

- Tekijänoikeusdirektiivin tekstin ja datan louhinnan (TDM) säädös implementoidaan jäsenvaltioissa yhtenäisesti
- TDM:ään muodostuu yhtenäiset käytännöt, joissa yksityisten yritysten ja tutkimusten kohtelu on mahdollisimman yhtenäistä ja opetusaineiston kerääminen perustuu tähän säädökseen, sen perusteella kehittyneisiin yhtenäisiin käytäntöihin ja läpinäkyvyyteen
- Näkemys tekoälymallien input / output tarkastelukulmien välillä jalostuu, käytännöt opetusaineiston keräämisessä ovat sallivia, josta erityisesti pienet kielialueet hyötyvät
- Keskustelut tekijänoikeuden perusteella keskittyvät output -vaiheeseen
- Mahdolliset lisensointikäytännöt perustuvat tekijänoikeuden lisensoinnin lähtökohdan – suoran sopimisen – käyttöön

Huonoin mahdollinen skenaario

- Vastuu tekoälyratkaisujen tekijänoikeusriskien hallinnasta siirtyy organisaatioille ilman riittäviä vastuusitoumuksia toimittajilta. Tekoälytuotosten käyttö jää epäselväksi, mikä kasvattaa varovaisuutta ja vähentää hyötyjä.
- Sisäiset hallintaprosessit paisuvat, kustannukset kasvavat ja organisaatiot siirtyvät suljettuihin, heikosti läpinäkyviin järjestelmiin. Lopputuloksena tekoälyn käyttöönotto jää hajanaiseksi ja osittaiseksi.

Teknologiateollisuus ry:n täydennys huonoimpaan skenaarioon

- Tekoälyn opetusaineistojen tarkastelu eriytyy eri tekijänoikeusregiimien (EU / US) välillä lähtökohdiltaan ja käytännön soveltamiseltaan erilaiseksi
- Tekijänoikeusdirektiivin TDM-säädöksen implementointi ja käytännöt jäävät hajanaisiksi
- Tekoälyn input-aineistojen keräämisen käytännöt eriytyvät akateemisen ja yritysveltoisen tutkimuksen osalta erilaisiksi, haitaten akatemian ja yritysten yhteistyötä ja innovaatioiden kaupallistamista Euroopassa
- Lisensointimalleja lähdetään toteuttamaan epärealistisista lähtökohdista, ja käytännöin, jotka painottuvat input-vaiheeseen ja rajoittavat tekoälymallien kehitystä ja skaalaamista
- Edellä mainitut negatiivisen skenaarion elementit vaikuttaisivat toteutuessaan erittäin haitallisesti kilpailuun lahjakkaista tekijöistä – Eurooppa pystyy houkuttelemaan tekijöitä, jos Euroopassa on tarjolla eurooppalaisten arvojen mukaisia, toimivia käytäntöjä

Kommentit organisaatiokäyttäjien skenaarioihin

Medialiiton kommentit

- Viitataan kommentteihin alempana tekoälyn kehittäjiin liittyen. Yleisenä huomiona se, että alkanut "tekoälyaika" edellyttää yleistä ymmärryksen varmistamista tasapainon (käyttö/innovaatiot & suoja kesken), sopimusyhteiskunnan ja lisensoinnin osalta. Tekoälyn vaikutus tunkee läpi yhteiskunnan. Kaikkien tulisi oppia.

Teoston kommentit

Huomioita organisaatiokäyttäjien parhaaseen skenaarioon

- Sopimusmallien ja vastuunjaon selkeyttäminen suhteessa toimittajaan on organisaatioille varmasti välttämätöntä, mutta myös organisaatioiden on ymmärrettävä tekoälyn käyttöön liittyvät riskit ja kyettävä hallitsemaan niitä toimittajan vakuutuksista riippumatta huomioden tekoälyn käytön luonne organisaation toiminnassa. Organisaatioiden on siis myös ymmärrettävä mahdolliset vastuut ja lupatarpeet (käyttöoikeudet mallin käytössä, tuotosten hyödyntämiseen liittyvät kysymykset jne).
- On epäselvää, mitä parhaassa skenaariossa tarkoitetaan ”jokaista käyttötapausta koskevilla ennakkomenettelyillä”. Lisensointiratkaisuita voidaan toteuttaa skaalautuvasti erilaisiin käyttötarkoituksiin.
- ”Oikeasuhtainen sääntely” on varmasti organisaatiokäyttäjän näkökulmasta perusteltu tavoite, mutta oikeudenhaltijoiden kannalta se ei voi tarkoittaa käytännön tasolla oikeudenhaltijan luvan/päätösvallan ohittamista.
- Organisaatioiden prosesseissa olisi hyödyllistä erottaa ”ostettu palvelu” ja ”omaksi toiminnaksi integroitu tekoäly”: jos organisaatio säätää mallia omilla aineistoillaan, yhdistää sen omiin tietovarantoihin tai julkaisee sen pohjalta sisältöä, se voi käytännössä siirtyä lähemmäs toimijaa, jonka pitäisi itse pystyä osoittamaan oman toimintansa vaatimustenmukaisuus (eikä vain nojata toimittajan yleisehtoihin).

Huomioita organisaatiokäyttäjien huonoimpaan skenaarioon

- Kun viitataan tekoälytuotosten käytön epäselvyyksiin, on lopulta kysymys käyttökontekstista – organisaatioiden sisäinen käyttö vs. markkinoille suuntautuva käyttö voi edellyttää erilaisia luparatkaisuja.
- Skenaarion huoli ”paisuvista prosesseista” on ymmärrettävä, mutta toisaalta aina kun ollaan uuden äärellä, on tarve omaksua uusia menettelytapoja, jotka ajan myötä linjautuvat ja muuttuvat normaalisti toiminnaksi. On selvää, että suljetut, heikosti läpinäkyvät ratkaisut eivät vähennä toimintaan liittyviä riskejä. Lisensoitujen tekoälyratkaisujen hyödyntäminen sen sijaan lisää oikeusvarmuutta.

Teleoperaattorit

Paras mahdollinen skenaario

- Tekijänoikeuksiin liittyvät kiistat ratkaistaan palvelu- ja sovellustasolla, eikä operaattoreille muodostu uusia yleisiä valvonta- tai suodatusvelvoitteita. Operaattorien rooli infrastruktuurin tarjoajana tunnistetaan selkeästi, ja velvoitteet kohdistetaan roolin mukaan.
- Mahdolliset poistamis- tai estotoimet ovat rajattuja, oikeasuhtaisia ja teknisesti toteuttamiskelpoisia, ja niiden toteuttamisesta aiheutuva työ korvataan. Oikeuksienhallinnan käytännöt kehittyvät suuntaan, joka mahdollistaa automaation ja hallittavan vaatimustenmukaisuuden toteuttamisen.

Huonoin mahdollinen skenaario

- Tekijänoikeusvastuu alkaa valua verkkotasolle, jolloin operaattoreilta edellytetään laajoja estojärjestelmiä, suodatusratkaisuja tai ns. staydown-tyyppisiä velvoitteita (velvollisuus estää aiemmin poistettu, laiton tai oikeuksia loukkaava sisältö nousemasta palveluun uudelleen jatkossa automaattisen suodatuksen avulla). Tämä johtaisi tilanteeseen, jossa operaattorit

toimisivat käytännössä sisällönvalvonnan välillisinä toimeenpanijoina, vaikka toiminta tapah-
tuisi sovelluksissa.

- Velvoitteet olisivat teknisesti vaikeasti toteutettavia, taloudellisesti raskaita, lisääisivät virheris-
kiä ja loisivat oikeudellista epävarmuutta. Operaattorien kyky kehittää uusia tekoälypohjai-
siapalveluita heikkenisi, mikä hidastaisi investointeja ja keskittäisi markkinaa suurille globaa-
leille toimijoille.

Kommentit teleoperaattoreiden skenaarioihin

Medialiiton kommentit

- Skenaariot ovat aika yleiset. Tekoäly ja sisällöt -kysymysten osalta viittaan soveltuvien osin kom-
mentteihin tekoälyn kehittäjien osalta.

AV-ala (av-tekijät, esittävät taiteilijat, tuotantoyhtiöt)

Paras mahdollinen skenaario

1. Tekoälymallien kouluttaminen ja teosten ja esitysten hyödyntäminen perustuu aidosti luvanva-
raisuuteen ja toimiviin lisenssimarkkinoihin.
 - Oikeudenhaltijoille turvataan asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus teosten ja esi-
tysten hyödyntämisestä ja lisensoinnista koulutuskäyttöön.
 - Tehokkaalla opt-out-mekanismilla turvataan oikeudenhaltijoiden kielto-oikeuden to-
teutuminen.
 - Luvattomasti koulutukseen käytettyjen teosten osalta saavutetaan tilanne, jossa oikeu-
denhaltijoille hyvitetään menetettyjä ansioita vastaava korvaus.
 - Lisenssimarkkina selventää nivelvaihetta, jossa tutkimusorganisaatioissa kehitetyt te-
koälymallit siirtyvät kaupallisen käytön puolelle.
 - Avoimuusvelvoitteen toteutumiselle on olemassa toimiva, helppokäyttöinen ja oikeu-
denhaltijoiden tarpeita tukeva systeemi.
 - Tekoälytyökaluja voidaan käyttää av-tuotannoissa niillä osa-alueilla, joissa käyttö on
tarkoituksenmukaista. Puhtaasti tekoälyllä luotu sisältö merkitään, mutta vältetään
suhteettoman tiukkoja labeling-vaatimuksia.
 - Rajanveto TDM-poikkeuksen ja luvanvaraisen käytön välillä on selkeä.
2. Esittävien taiteilijoiden lähioikeudet
 - Mahdollistetaan esittävien taiteilijoiden lähioikeuden suoja myös niissä tilanteissa,
joissa esitettävä teos on tekoälyllä tuotettu.
 - Esittävien taiteilijoiden oikeus omaan kuvaansa ja ääneensä turvataan luvaton-
ta deepfake-käyttöä vastaan.

Huonoin mahdollinen skenaario

1. Tekijänoikeuslakia tulkitaan ja muutetaan vastoin sen tarkoitusta

- Tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien perusoikeudellinen asema osana omaisuuden ja toimeentulon suojaa unohdetaan. Lain päämäärä ihmisen luomien kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamiseen jää taka-alalle ja tekijänoikeuslain sanamuodot alisteetaan tarkoitushakuiseen ja markkinavetoiseen tulkintaan.
- Tekoälymallien kouluttamista ei nähdä tekijänoikeudellisesti relevanttina käyttötilanteena, vaan sitä verrataan esimerkiksi tilapäiseen kappaleen valmistamiseen. Koulutuskäyttö jätetään kokonaan oikeudenhaltijoiden kielto-oikeuden ulkopuolelle oikeuskäytännöllä tai erillisellä poikkeussäännöksellä.
- Tekoälyllä luoduille sisällöille kehitetään oma lähioikeutensa. Tekijänoikeuslaista tulee käytännössä myös AI-sisältöjä koskevaa kilpailulainsäädännön kaltaista lainsäädäntöä.

2. Esittävien taiteilijoiden lähioikeudet

- Omaan kuvaan ja ääneen liittyvää kysymystä ei saada ratkaistua. Markkina täytyy ilman esittävien taiteilijoiden suostumusta tuotetusta deepfake-materiaalista.

Kirjallisuus (kirjailijat, kääntäjät ja kustantajat)

Paras skenaario: Tekijöitä ja muita oikeudenhaltijoita sekä tekijänoikeuksia kunnioittava tulevaisuus

- Tekoälyn kehittämisessä ja käyttämisessä on yhdessä sovitut, selkeät säännöt siitä, mitä, milloin ja miten teoksia saa käyttää tekoälyn ja kielimallien koulutustarkoitukseen. Teknologisen kehityksen mahdollisuudet voidaan hyödyntää niin, että luovan työn tekijöiden oikeudet ja ansaintamahdollisuudet kyetään turvaamaan.
- Tekoäly ei korvaa inhimillistä työpanosta. Teokset ja tekijät nähdään arvokkaana, ei ainoastaan tekoälyn koulutusdatana tai sisällöntuottajina. Käyttäjät ja kuluttajat arvostavat ihmisten luovaa työtä. Tekoälyn kehittäjät ja käyttäjät ymmärtävät tekijänoikeudet. Tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden oikeuksien suojeleminen koetaan edelleen tärkeäksi.
- Tieteellisen tutkimuksen vapaus on turvattu ja laajasti arvostettu. Kotimainen kulttuuriperintö kukoistaa ja sitä kartutetaan kansalaisten saataville tasapainoisella tavalla, joka ottaa huomioon myös oikeudenhaltijoiden tarpeet saattaa kirjallisuuden arkistoinaistoja markkinoille eri muodoissa.
- Kommunikaatio oikeudenhaltijoiden ja teknologiafirmojen sekä tutkimus- ja kulttuuriperintöorganisaatioiden välillä on avointa ja tasapainoisiin ratkaisuihin pyrkivää. Teknologiafirmat sekä tutkimus- ja kulttuuriperintöorganisaatiot ymmärtävät tekijänoikeussuojan merkityksen luovan työn perustana, eivätkä koettele sen rajoja.
- Kirjan kustantamisessa tekoälyä käytetään vastuullisesti. Tekijät avoimesti ilmoittavat, miten käyttävät tekoälyä teoksen luomisprosessissa. Tekijä ja kustantaja keskustelevat avoimesti tekoälyn roolista teoksen julkaisuprosessissa. (Kts. <https://kustantajat.fi/hyvät-kaytannot/digitaaliset-formaatit/tekoalyn-vastuullinen-kaytto-kirjankustantamisessa>)
- Käytössä on toimivia lisensointiratkaisuja, jotka takaavat kohtuullisen korvauksen tekijöille ja oikeudenhaltijoille. Oikeudenhaltijoiden kielto-oikeus/opt-out toteutuu tehokkaasti ja kieltoja noudatetaan.

- Kehitetään tekijöiden oikeudet turvaavaa tekijänoikeuslainsäädäntöä, tekijänoikeusdatan hallinnoinnin teknistä infrastruktuuria sekä ratkaisuja digitaalisen ja muun teknisen kehityksen kuten tekoälyn erityiskysymyksiin. Lainsäätäjällä ja päättäjillä kyky reagoida nopeasti teknologian kehitykseen (esim. soft law -instrumenttien päivittäminen).
- Tekoälyn kouluttamisesta ja hyödyntämisestä aiheutuviin tekijänoikeusloukkauksiin puuttumiseen on käytössä tehokkaita keinoja.

Huonoin skenaario: Tekijänoikeussuojasta kuollut kirjain

- Nykyinen, epäselvä ja oikeudenhaltijoiden kannalta haitallinen tila kielimallien ja tekoälyn koulutuksen suhteen säilyy.
- Tekoäly heikentää luovien alojen tulonmuodostusta. Inhimillinen työ korvaantuu tekoälyllä, kulluttajat ja käyttävät preferoivat tekoälyn tuotoksia. Häilyvä raja ihmisten teosten ja tekoälyn tuotosten välillä. Tekoälyn tuotoksia ei voi enää erottaa ihmisten luomista teoksista.
- Luovan työn tekemisen edellytykset rapautuvat. Henkinen luomistyö muuttuu mekaaniseksi, vapaat luovat valinnat häviävät. Kulttuurin sivistyksellinen arvo häviää.
- Oikeudenhaltijoilla ei pääsyä oikeusturvaan, yksittäisen tekijän tai oikeudenhaltijan pitäisi haastaa iso teknologiafirma tai muu käyttäjä oikeuteen (access to justice).
- Kansallinen kieli ja kulttuuri heikkenevät. Tutkimus- ja kulttuuriperintöorganisaatiot eivät hae tasapainoa yhtäältä tieteellisen tutkimuksen tai lakiperusteisten velvoitteidensa ja toisaalta tekijänoikeussuojan ja luovan työn elinvoiman säilyttämisen välillä.
- Perusoikeuksien suoja heikkenee: Omaisuudensuojalla suojattu tekijänoikeussuojan taso rapautuu. Perusoikeuksien kuten sananvapauden, elinkeinovapauden, omistusoikeuden sekä taiteen ja tutkimuksen vapauden toteutuminen heikkenee.
- Tulee uusia luvattoman käytön muotoja, esim. tekijän persoonan hyväksikäyttö. Oikeudellinen epävarmuus lisääntyy entisestään.

Kuva-ala

Paras skenaario

- Rikas ja monipuolinen visuaalinen kulttuuri kukoistaa, ammattityön arvostus, kuvakerronnan, kuvan vallan ymmärrys kasvaa.
- Kuvanlukutaito kehittynyt ja sen merkitys ymmärretty, osa lukutaito- ja mediakasvatusta vrt kuvallinen misinformaatio.
- Generatiivisilla tekoälyillä ei korvata inhimillistä työpanosta.
- Vahva ja terve kotimarkkina eli tasapaino tekijöiden ja instituutioiden, alustojen ym. tilaajatahojen välillä tärkeä.

- Mahdollisimman läpinäkyvä ja kattava sääntely.
- Tekoälyn kouluttamisessa tieto käytetyistä teoksista ja kohtuullinen korvaus käytöstä, toimiva opt out menettely.
- Toimivat lisensiointiratkaisut, tekijöiden on voitava helposti kieltäytyä louhinnasta ja saatava neuvotella luovutettavien oikeuksien määrästä ja korvauksesta.
- Hyvät, reilut, vastuulliset käytännöt tekoälystä sopimisessa tilaajien kanssa - kaikki käyttö korvataan.
- Yhtenäiset tavat ilmoittaa tekoälyn käytöstä.

Huonoin skenaario

- Generatiivisilla tekoälyillä korvataan inhimillistä työtä ja ansaintaa, mikä haastaa vapaan kentän toimijoiden olemassaolon.
- Tekijöiden synnyttämä arvo menee alustoille, instituutioille ym. tilaajatahoille ja / tai ulos Suomesta.
- Tekoälyn koulutukseen ei tarvita lupaa, eikä käytettyjä teoksia tarvitse kertoa - ei korvauksia oikeudenhaltijoille.
- Yhä suurempi asiakasjoukko katsoo, että tekoälyn tuottamien kuvitusten ja visuaalisten materiaalien taso on riittävä, eivätkä tilaa teoksia ja suunnittelua ammattilaisilta.
- Visuaalinen kulttuuri yksipuolistuu, kun ammattimainen työskentely alalla ei enää elätä ja visuaaliset materiaalit tuottaa joku muu kuin alan ammattilainen.
- Valokuvan, esim. uutiskuvan, uskottavuus katoaa. Luottamus tietokuvituksiin heikkenee. Ilmiö haastaa luotettavaa tiedonvälitystä ja lopulta demokratiaa.
- Analoginen ja digitaalinen käyttöliittymä korruptoivat toisensa, eli että esim. fyysinen näyttelyympäristö tai painettu kirjallisuus menettäisi arvoaan.
- Tekoälyjen kuva- ja videogeneroinnin käytön ekologiset riskit kasvavat.

Media-ala (uutismedia, lehdistö, Yle)

Media-alan kannalta kriittiset muutostekijät

- Turvataan oikeudenhaltijoiden tekijänoikeussuoja, jotta teknologiayhtiöt eivät tekoälyyn liittyvissä narratiiveissa vähennä tekijänoikeussuojan merkitystä medialukutaidon ja journalismin ymmärtämisen tärkeyden perustana.

Miten tekoälyä koskeva tekijänoikeussääntely ja -käytännöt kehittyvät?

- *Mikäli tekstin- ja tiedonlouhintapoikkeusta tulkitaan tekoälykontekstissa laajasti* → tekoälypalvelut voivat vapaasti hyödyntää uutissisältöä esimerkiksi tieteellisen tutkimuksen loppu-tuotosten avulla.
- *Selkeiden lupavaatimusten ja korvausmekanismien kehittyminen* → sisällöntuottajien oikeudet turvattu
- Mikä on tiedeyhteisön ymmärrys tieteellisen tutkimuksen ja tutkimuksen kautta yleisön sekä myös markkinoiden saataville julkaistavien tuotosten vaikutuksista esimerkiksi lisensiointi-markkinoiden kehittämiseen, kun tekoälyä kehitetään tekijänoikeudella suojattujen aineistojen avulla?
- Miten voimasuhteet tekoälypalveluiden tuottajien ja uutismedioiden välillä kehittyvät?
- *Teknologia-alan keskittyminen jatkuu* → muutamat globaalit teknologia- ja tekoälytoimijat hallitsevat. Myös EU ja sen jäsenvaltiot säilyvät heikkoina. Media-alan neuvotteluasema pysyy heikkona.
- *Tasapainoisempi voimasuhde* → Vahvempi ja aktiivisempi EU sekä sen jäsenvaltiot. Toimiva neuvottelukulttuuri ja lisensiointimarkkina sekä reilut korvaukset oikeudenhaltijoille

Huono skenaario: Tekoäly journalismin rapauttajana

- Huonossa skenaariossa yleinen keskustelu, tekijänoikeuslainsäädännön kehitys tai kehittämättömyys ja käyttäjätahojen välinpitämättömyys tekijänoikeussuojan merkityksestä eivät tue enää oikeudenhaltijoiden ja kansalaisten etuja. Tämä heikentää media-alan toimintaedellytyksiä investoida journalismiin ja muihin ammattimaisiin sisältöihin. Näin mediakentän monipuolisuus ja journalismin riippumattomuus sekä uskottavuus rapautuvat. Kansalaisten luottamus uutismediaan laskee ja tiedon huoltovarmuus kärsii.
- Tekoälypalveluiden kehittäjät voivat käyttää uutismedian julkaisemia sisältöjä tekoälymallien rakentamiseen tai kouluttamiseen joko hankkimatta lainkaan lupaa sisällön tuottavalta uutismedialta tai vain hyvin nimellisellä korvauksella mediayhtiöiden heikon neuvotteluaseman vuoksi. Tässä tilanteessa kulut journalismiin ja muuhun uuteen ammattimaiseen sisältöön jäävät uutismedialle, mutta hyödyt ja mainostuotot saa tekoälypalvelu. Tiedeyhteisö ei näe vastuutaan tässä kehityksessä, ja katsoo toisaalle, koska se on riippuvainen teknologiayhtiöiden yksityisestä rahoituksesta. Yksityisen rahoituksen ajama ”avoimen tieteen” -käsite on omiaan ohjaamaan tulkintoja laventaviin tieteellisen tutkimuksen poikkeuksen tulkintoihin. Seurauksena on media-alan tekijänoikeussuojan vesittyminen tekoälytutkimuksen ja tiedeyhteisön kautta.
- Esimerkki: Tieteellistä tutkimusta koskevaa tekstin- ja tiedonlouhintapoikkeusta tulkitaan siten, että se sallii datan käytön tekoälyn kouluttamiseen ja kehittämiseen ja myöhemmän kaupallistamisen.
- Tekoälypalvelujen tarjoamat laajat koosteet tai tiivistelmät uutisista sekä puutteellinen lähteen kreditointi ja linkitys johtavat tilanteeseen, jossa lukija ei välttämättä enää vieraile varsinaisessa journalistisessa sisältölähteessä eli uutismedian palvelussa.
- Kehitys heikentää yksityisesti omistetun uutismedian taloudellisia ja muita toimintaedellytyksiä. Ilman kielto-oikeuden noudattamista, kestävää ansaintalogiikkaa ja korvausta niiden

sisältöjen hyödyntämisestä osana markkinoilla saatavilla olevia tekoälypalveluita ja kielimalleja mediayhtiöt eivät pysty tekemään tarvittavia investointeja uutismedian digitaaliseen kehitykseen ja journalismiin. Kasvava taloudellinen paine lisää tarvetta vähentää toimittajia, mikä on omiaan heikentämään ammattitaitoa journalismissa ja kaventaa tarjolla olevia sisältötyyppejä.

- Tekoälypalvelujen uutissisältöjen pohjalta laatimat tuotokset sisältävät säännöllisesti virheitä tai harhaanjohtavaa tietoa. Julkisen sanan neuvoston ohjeet, vastaavan toimittajan vastuu ja muut journalistiset standardit eivät koske tekoälypalveluita, eikä tekoälypalveluilla ole mitään veloitetta nostaa aiheita tai näkökulmia esiin tasapuolisesti. Tekoälypalvelu voi väittää jotain virheellistä ja perässä on linkki esimerkiksi Ylen, MTV:n tai HS:n sivuille, jolloin vaikuttaa siltä, että uutismediat raportoivat näin.
- Kun uutisia kulutetaan tekoälypalveluiden kautta, ero uutismedian ja sosiaalisen median sisällön välillä hämärtyy. Medialukutaidon tarve korostuu entisestään.
- Tekijänoikeuden loukkauksiin puuttuminen on hyvin haastavaa muun muassa voimasuhteiden epätasapainon ja puutteellisen lähteiden ilmoittamisen vuoksi.
- Uutismedioilla on toisaalta myös intressi hyödyntää tekoälypalveluita toiminnassaan toimituksellisen vastuun puitteissa. Huonoin skenaario olisi, jos uutismedioiden oma sisältö olisi altis hyödyntämiselle kansainvälisissä kolmansien osapuolten palveluissa, mutta uutismedioita itseään säänneltäisiin esimerkiksi kansallisesti siten, että teknologian tarjoamat hyödyt ja kilpailumahdollisuudet rajoittuisivat.

Hyvä skenaario: Tekoäly journalismin vahvistajana

- Hyvässä skenaariossa media-alan (uutismedia, Yleisradio) lokakuussa 2024 kirjatut intressit ja perusoikeussuojan tarpeet on aidosti huomioitu ja media-alan toimintaedellytykset turvattu siltä osin, kuin se tekijänoikeussäätelyn puitteissa on mahdollista. Monipuolinen ja riippumaton uutismedia ja muut media-alan sisällöt ovat elinvoimainen osa demokraattista yhteiskuntaa ja edesauttavat sen ylläpitämistä vahvistamalla tiedon huoltovarmuutta ja osallisuutta.
- Tieteellisen tutkimuksen, taiteen ja journalismin vapaus on turvattu, mutta kaupallisen toiminnan hyödyt eivät päädy yksinomaan ketjun viimeiselle lenkille eli tekoälypalvelulle. Mediayhtiöiden oikeudet päättää julkaisemansa sisällön käytöstä ovat selkeät: sisällön (kaupalliseen) käyttöön markkinoille tarjottavissa palveluissa ja kielimalleissa tarvitaan oikeudenhaltijan lupa. Säätelyn tavoitteet ja suojattavat oikeushyvät ovat niin ikään selkeät.
- Tiedeyhteisö ymmärtää tekijänoikeussuojan merkityksen demokratian kannalta, sillä se on yleisön tiedonsaantioikeuden perusta ja keskeinen tekijä tiedon huoltovarmuuden turvaamisessa. Tekijänoikeutta ei kierretä tutkimuspoikkeuksen laventavan tulkinnan avulla.
- Elinkeinoelämä, tiedeyhteisö ja kulttuuriperintölaitokset ymmärtävät media-alan rinnalla lisensiointimarkkinan merkityksen tekoälyn ja innovaatioiden kehittämiseen liittyen ja ne tukevat osaltaan aktiivisesti markkinan kehittämistä niin kansallisesti kuin myös EU-tasolla.
- Tieteellinen tekoälytutkimus ja kulttuuriperinnön vaaliminen kukoistavat ja ovat myös innovaatioiden tukena tasapuolisesti ymmärtäen media-alan keskeisen roolin uuden journalismin ja muun mediasisällön investoijana ja tuottajana. Suoran ja kollektiivisen sopimisen mallit ovat laajasti käytössä erilaisten tekoälykäyttöjen lisensioinnissa.

- Media-alan neuvotteluvoima on tasapainoisempi suhteessa tekoälypalveluihin. Tosiasiallinen mahdollisuus puuttua loukkauksiin on varmistettu EU-tasolla sekä huolehtimalla lähteiden merkintävaatimuksista että arvioimalla mahdollisuuksien mukaan muitakin puuttumismalleja kuin perinteinen tuomioistuintie.
- Tekoälypalvelut ovat työkalu, jota voidaan käyttää myös uutismedioissa vastuullisesti muun muassa kilpailuedellytysten parantamiseksi, toimitusten työn tehostamiseksi, laadun parantamiseksi ja myös tiedonhankinnan tukena. Rutiininomaiset työtehtävät voitaisiin tällöin hoitaa tekoälyavusteisesti ja työntekijät voisivat keskittyä uusien kiinnostavien haasteiden ratkaisemiseen.
- Uutismediat voivat keskittyä laatuun ja relevanssiin. Kotimainen uutisointi vahvistuu ja personointi tapahtuu läpinäkyvästi (esimerkiksi lukijan kiinnostuksen kohteiden mukaan) ilman ”kuplittamista”.
- Kansalaisten medialukutaitoon panostetaan aktiivisesti alkaen peruskoulun opetussuunnitelmasta. Medialukutaitoon sekä tekijänoikeussuojan merkitykseen vapaan demokraattisen yhteiskunnan kannalta on tarjolla tietoa eri lähteissä kattavasti.

Musiikkiala (säveltäjät, sanoittajat, musiikkikustantajat, esittävät taiteilijat, musiikkituottajat)

Paras mahdollinen skenaario tekijänoikeuksien näkökulmasta tekoälyn kehittämisessä ja käytössä

- Tekoälyn kouluttaminen ja palvelujen tarjoaminen tulee tapahtua oikeudenhaltijoiden etukäteisellä luvalla ja sovittujen ehtojen mukaisesti. Oikeudenhaltijat saavat teostensa hyödyntämisestä asianmukaisen ja kohtuullisen korvauksen.
- Tekoälytoimijat hankkivat mallien kouluttamiseen ja palvelujen tarjoamiseen itse proaktiivisesti tarvittavat käyttöluvut.
- Syntyy tasapainoinen ja toimiva lisensointimarkkina, joka hyödyttää sekä tekoälytoimijoita että luovaa alaa.
- Tekijänoikeuden rajoitussäännökset (erityisesti tekstin- ja tiedonlouhintaa koskeva rajoitus) eivät sovellu tekoälypalveluiden kehittämisen koko ketjuun.
- Avoimuusvelvoitteiden tulee olla riittävän yksityiskohtaisia, jotta oikeudenhaltijat voivat tunnistaa teostensa käytön tekoälymallien koulutuksessa. Koska tekoälymallin kouluttajalla on paras näköala käytettyyn koulutussisältöön, on käytössä käännteinen todistustaakka: mikäli avoimuusvelvoitteita ei täytetä riittävällä yksikohtaisuudella, ilmoitetuissa lähteissä saatavilla olevia teoksia katsotaan käytetyn koulutukseen, jollei tekoälytoimija toisin osoita.
- Oikeudenhaltijoiden tai niiden edustajien tekemät oikeudenpidätykset (kuten oikeudenhaltijoiden edustajien verkkosivuilla tehdyt) ovat velvoittavia ja niitä noudatetaan.
- Tekoälyn avulla tehty sisältö tulee merkitä siten, että tekoälysisältö voidaan erottaa ihmisen tekemästä sisällöstä ja toisaalta tunnistaa mitä suojattua sisältöä on käytetty tekoälysisällön (output) tuottamisessa.

Huonoin mahdollinen skenaario tekijänoikeuksien näkökulmasta tekoälyn kehittämisessä ja käytössä

- Tekoälyasetuksen toimeenpano jää tekijänoikeuksien toteutumisen kannalta riittämättömäksi, eikä oikeuksien täytäntöönpano ole mahdollista.
- Tekoälytoimijat käyttävät sisältöjä luvatta eivätkä noudata tekijänoikeuksien toteutumisen kannalta riittävän tasoista avoimuutta, jotta oikeudenhaltijat voisivat tunnistaa teostensa hyödyntämisen.
- Oikeudenhaltijat eivät saa korvausta sisältöjensä käytöstä.
- TDM-rajoituksen katsotaan oikeuttavan koko tekoälypalvelun kouluttamisen ja tarjoamisen ketjun.
- Laillisen lähteen virheellinen tulkinta: esim. käyttöehtojen vastaista tai maksumuurin takana olevan sisällön käyttöä pidetään laillisena lähteenä tekoälymallin kouluttamiseen.
- Oikeudenpidätyksiä varten luodaan pakolliset keskitetyt rekisterit, johon musiikkialan oikeudenhaltijoiden oikeudenpidätykset tulisi merkitä.
- Luvatta ja korvauksetta tehty tekoälysisältö yksipuolistaa kulttuuria ja tuhoaa nykyisen luovan talouden toimintaedellytykset.

Täytäntöönpano

Paras mahdollinen skenaario

- Tekoälyn kouluttamiseen ja palvelujen tarjoamiseen liittyvät säännöt ovat selkeät ja yksiselitteiset.
- Lakia ja sääntöjä noudatetaan: teoksia käytetään oikeudenhaltijoiden etukäteisellä luvalla ja sovittujen ehtojen mukaisesti.
- Toimivat lisenssimarkkinat, ei sisältö- tai käyttötilannekohtaisia aukkoja.
- Tekoälytoimijat huolehtivat itse proaktiivisesti lupien hankinnasta eivätkä jää odottamaan oikeudenhaltijoiden yhteydenottoja.
- Tekoälytoimijat noudattavat riittävää avoimuusvelvoitetta. Tulkinnallisissa tilanteissa noudatetaan käänteistä todistustaakkaa.
- Rajoitussäännösten soveltumisesta on EUT:n antama selvärajainen ennakkoratkaisu.
- Tekoälytuotokset on merkitty riittävän selvästi, jotta on tunnistettavissa, mitä suojattua sisältöä sen tuottamiseen on käytetty.
- TTVK:ta ei tarvita

Huonoin mahdollinen skenaario

- Tekoälyn kouluttamiseen ja palvelujen tarjoamiseen liittyvät säännöt ovat epäselvät ja monitulkintaiset.
- Toimijat eivät noudata selviäkään sääntöjä: teoksia käytetään laajalti luvatta.

- Lisenssimarkkinoiden kehitys jää jälkeen, lupia ei saatavilla kaikkiin tilanteisiin.
- Tekoälytoimijat eivät huolehdi itse lupien hankinnasta vaan jäävät odottamaan, reagoivatko oikeudenhaltijat.
- Tekoälytoimijat laiminlyövät avoimuusvelvoitteen ja tekevät mahdolltomaksi selvittää oikeudenloukkauksen tilanteessa, mitä teoksia on loukattu.
- Käänteistä todistustaakkaa ei hyväksytä ja oikeudenhaltijalle asetetaan raskaita, lähes mahdollomia näyttökynnyksiä.
- Rajoitussäännöksiä sovelletaan jatkuvasti liian laajasti.
- Tekoälytuotosten merkintöjä laiminlyödään, oikeudenhaltijoiden resurssit menevät epäilyttävien tuotosten tutkintaan.
- TTVK on ylityöllistetty

Opetusala (opettajat)

1. Paras mahdollinen skenaario

- Teosten käyttäminen tekoälyn kouluttamisessa ilman teoksen tekijänoikeudenhaltijan suostumusta on kielletty. Oppimateriaalia ei syötettäisi tekoälyn koulutusmateriaaliksi ilman teosten tekijöiden lupaa. Tekoäly ei toisinnu muiden teoksia ilman lupaa ja selkeitä merkintöjä, eikä puutteellisesti merkitystä ja luvattomasta materiaalista voi aiheutua ongelmia tekoälyn käyttäjille. Tekoälylle ei voida ulkoistaa oppilaiden/opiskelijoiden arviointiin ja muuhun liittyvä päätöksiä.
- Opettajat saavat vapaasti päättää, että haluavatko syöttää laatimaansa opetusmateriaalia tekoälyn koulutusmateriaaliksi. Tekoälyn rooli tunnistetaan, eikä pedagogia kärsi. Tutkimuspuolella tekoälyn aiheuttamat lieveilmiöt pysyvät hallinnassa, koska tekoälyllä tuotettu materiaali on helppo tunnistaa.
- Opettajia ei syrjäytetä tekoälyn käytöstä ja kehityksestä, vaan heillä on tosiasiallinen:
 - mahdollisuus saada tietoa teostensa käytöstä;
 - mahdollisuus tunnistaa tekoälyllä luotu materiaali;
 - mahdollisuus tunnistaa, mitä materiaalia tekoäly on käyttänyt;
 - oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus;
 - oikeus omaan persoonaansa, eikä heistä luoda ns. syvävääreännöksiä (deepfake) ilman heidän lupaansa ja asianmukaista korvausta; ja
 - riittävästi tietoa saatavilla olevista oikeussuojakeinoista.

2. Huonoin mahdollinen skenaario

- Tekoälyn kouluttamiseen käytetään opetusmateriaalia ilman tekijöiden suostumusta. Kaikenlaista opetusmateriaalia syötetään tekoälyn koulutusmateriaaliksi ilman tekijöiden lupaa. Tekoäly toisintaa muiden teoksia ilman tekijöiden lupaa, mistä aiheutuu seuraamuksia tekoälyn käyttäjille. Tekoälylle ulkoistetaan myös oppilaiden/opiskelijoiden arviointia ja muuta vastaavia päätöksiä.
- Työnantaja tai jokin muu taho voi velvoittaa opettajan syöttämään opetusmateriaalinsa tekoälyn koulutusmateriaaliksi. Tekoälyn roolia ei tunnisteta, vaan myös pedagogia kärsii.

Tutkimuspuolella tekoälyllä nopeasti tuotettu materiaali aiheuttaa ongelmia esimerkiksi tutkimusrahoituksen hakemustehtäilyssä ja vertaisarviointiprosesseissa.

- Opettajat syrjäytetään tekoälyä koskevista prosesseista ja heiltä on evätty:
 - mahdollisuus saada tietoa teostensa käytöstä;
 - mahdollisuus tunnistaa tekoälyllä luotu materiaali;
 - mahdollisuus tunnistaa, mitä materiaalia tekoäly on käyttänyt;
 - oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus;
 - oikeus omaan persoonaansa, ja heistä luodaan ns. syväväärrennöksiä (deepfake) ilman heidän lupaansa ja asianmukaista korvausta; sekä
 - tieto saatavilla olevista oikeussuojakeinoista.

Kulttuuriperintölaitokset (kirjastot, arkistot, museot)

Paras mahdollinen skenaario

- Eurooppalainen tutkimuspoikkeus on otettu täysimääräisenä käyttöön myös Suomen lainsäädännössä. Tässä viitataan Infosoc direktiivin art 5 kohtaan 3 ja tapaan, jolla se on useissa jäsenmaissa implementoitu.
- Tiedeyhteisöllä ja kulttuuriperintöorganisaatioilla on lakisääteinen oikeus käyttää aineistoja tekstin- ja tiedonlouhintaa hyödyntäviin menetelmiin perustuvaan tutkimukseen ja julkaista tutkimuksen tuotokset avoimen tieteen periaatteiden mukaisesti.
- Kansallisilla säännöksillä tai käytänteillä ei rajoiteta tutkimuksen vapautta ja kulttuuriperinnön avoimuutta minkään teknologian osalta: teknologianeutraalius on tekijänoikeuslain peruspiiri. Tekijänoikeuslain 13 b §:n oikeuksia tekstin- ja tiedonlouhintaan ei ole vesitetty.
- Tällaisessa yhteiskunnassa tiedeyhteisö ja kulttuuriperintöorganisaatiot voivat laajasti hyödyntää tekoälyä ja käyttää tekoälyperustaisia tutkimusmenetelmiä ilman velvollisuutta sopia järjestöjen kanssa. Tutkimus on kansainvälisesti kilpailukykyistä ja edistää innovaatioillaan Suomen menestystä. Kulttuuriperinnön avoimuus mahdollistaa tiedon lähteiden kriittisen arvioinnin.

Heikoin mahdollinen skenaario

- Suomalainen kulttuuriperintö ei ole avoimesti saavutettavissa. Yleisöllä ei ole mahdollisuutta arvioida verkossa ja sosiaalisessa mediassa esitettyjen tietojen lähteitä ja konteksteja.
- Tieteen vapautta rajoittaa se, että tieteenulkoinen taho määrittää pääsyn tutkimusaineistoihin: tekijänoikeusjärjestöillä on määräysvalta siihen, mitä tutkitaan ja millä menetelmillä. Tutkimus tukahtuu ja uusia innovaatioita ei synny. Tieteen tekoa ja tutkimuksen vapautta rajoitetaan.
- Kaikki tiedonlouhinta vaatii lisenssin aina, jos tutkimuksessa käytetään jonkinlaisia algoritmeja tai tutkimuksen tuotoksena syntyy tekoälyksi tekijänoikeusjärjestöjen tulkitsemaa koodia. Tutkijoiden ja tutkimusryhmien tutkimustoiminta rampautuu, koska kansallinen lisenssikäytäntö estää kansainvälisen tutkimusyhteistyön. Kankea kollektiivinen lisensointi sementoi tutkimuksen etenemisen lisenssin ehtojen mukaiseksi ja rajoittaa tutkijoiden tieteenvapauden periaatteen mukaista oikeutta muuttaa tutkimuksen aikana perustellusti tutkimuksen suuntaa. Tutkimusaineiston ja -menetelmien jatkokäyttöä rajaavat sopimusehdot tekevät mahdottomaksi tutkimustulosten verifiointin ja tutkimustuloksiin perustuvan jatkotutkimuksen.

- Tutkimus ei pysty käsittelemään ja analysoimaan monitahoisesti tiedonlouhintaa vaativia laaja-alaisia ja visaisia yhteiskunnallisia kysymyksiä. Suomalainen tutkimus menettää kansainvälisen kilpailukyvyn.

Kommentit kulttuuriperintölaitosten skenaarioihin

Medialiiton kommentit

Huomioita kulttuuriperintölaitosten parhaaseen mahdolliseen skenaarioon

- Mihin ”eurooppalainen tutkimuspoikkeus” viittaa?
- Skenaario näyttäisi lähtevän ajatuksesta, että ”kaikki aineistojen tekoälykäyttö” on tekstin- ja tiedonlouhintaa ja siten täyden tekijänoikeussuojan rajoituksen piirissä.
- Skenaario kattaa myös tiedeyhteisön piiriin kuuluvaa tieteellistä tutkimustoimintaan. Kulttuuriperintöorganisaatioiden tieteellisestä tutkimuksesta tai skenaarion taustalla olevista suunnitelmista olisi hyvä kuulla enemmän.
- Skenaario perustaa tulevaisuuden ”avoimen tieteen” -käsitteeseen ja vaikuttaisi katsovan, että ”avoimen tieteen” -periaatteen vuoksi kaikki tieteen tutkimustulokset tulisi olla avoimesti saatavilla. ”Avoimen tieteen” -periaatteen taustalla on käsittääkseni ainakin osaksi tiedeyhteisöjen/valtion ulkopuolinen rahoitus, kuten suurten teknologiayhtiöiden rahoitus. On olemassa vaara, että yksityisen rahoituksen ohjaama tutkimus on omiaan ohjaamaan tulkintoja laventaviin tieteellisen tutkimuksen poikkeuksen tulkintoihin.
- Skenaario keskittyy kulttuuriperintöorganisaatioiden ja tieteellisen tutkimuksen näkökulmaan. Se ei kommentoi tai ota kantaa kokonaisuuden kannalta tai esitä, miten tasapainoa esimerkiksi innovaatioiden ja tekijänoikeussuojan, joka mahdollistaa investoinnin uuteen luovaan sisältöön, tavoitellaan.
- Tekijänoikeudessa pääsääntö on suora sopiminen. Se voi tapahtua esimerkiksi mediayhtiön ja tutkimuslaitoksen kesken. Media-alan, joka julkaisee kirjalliset tuotokset, kannalta kollektiivinen lisensiointi (ja laajennettu kollektiivinen lisensiointi) ovat toissijaisia keinoja hoitaa mediayhtiöiden valitsemia lisensiointialueita. Skenariossa viitataan ”järjestöihin”. Se tarkoittanee ”tekijänoikeusjärjestöjä”. Em. kollektiivinen lisensiointi tapahtuu aina oikeudenhaltijoiden, kuten kustantajien, tahtotilan mukaisesti.

Huomioita kulttuuriperintölaitosten heikoimpaan mahdolliseen skenaarioon

- Viitaan edellä olevaan viimeiseen kohtaan. Tekijänoikeusjärjestöt edustavat oikeudenhaltijoita, joita ovat esimerkiksi kustantajat.

Sanoma Media Finlandin kommentti

- Samaa mieltä kuin Medialiitto.

Teoston kommentit

Huomioita kulttuuriperintölaitosten parhaaseen mahdolliseen skenaarioon

- Positiivisen skenaarion viittaus eurooppalaisen tutkimuspoikkeuksen täysimääräiseen soveltamiseen kaipaava selvennystä. Vaikuttaa siltä, että kulttuuriperintöorganisaatiot katsovat, että aineistojen käyttö tekoälykontekstissa on aina ja kaikilta osin (myös output) tekstin ja tiedonlouhinnan poikkeuksen piirissä, mikä on tässä vaiheessa julki tulleen oikeuskäytännönkin nojalla varsin laeva tulkinta.

- Kulttuuriperintölaitoksen skenaarioissa vedotaan laveaan tekijänoikeuspoikkeusten tulkintaan vapaan tieteen ja tutkimuksen nimissä ja vaikutta siltä, että skenaariossa halutaan ohittaa suojattujen sisältöjen lisensointi tasapainottavana tekijänoikeuslainsäädännön mukaisena mekanismina. Vaikuttaa siltä, että tätä halutaan soveltaa niihinkin tilanteisiin, joita nykyiset tekijänoikeuspoikkeukset eivät kata eli kun käyttö ylittää tutkimuspoikkeusten rajat.

Huomioita kulttuuriperintölaitosten heikoimpaan skenaarioon

- Huoli siitä, että ”tekijänoikeusjärjestöillä on määräysvalta siihen, mitä tutkitaan ja millä menetelmillä” kärjistää tekijänoikeusjärjestöjen roolia – tekijänoikeusjärjestöt toimivat oikeudenhaltijoita edustavina lisensoijina tietyissä käyttötilanteissa; ne eivät määritä tutkimuskysymyksiä, vaan mahdollistavat oikeusvarman käytön niissä tapauksissa, joissa poikkeukset eivät kata käyttöä.

Tutkimusorganisaatiot (korkeakoulut)

Paras mahdollinen skenaario

- Eurooppalaisella tutkimusalueella (European Research Area) tutkimusta mahdollistaa EU:n tekijänoikeusasetus. Tekijänoikeusasetus mahdollistaa poikkeussäännöksillä digitaalisten tutkimusmenetelmien käytön sekä tekoälymallien ja tekoälyjärjestelmien kehittämisen ja käytön osana tutkimus- ja innovaatiotoimintaa.
- Tekoälymallin osalta malli on tekijänoikeus näkökulmasta matemaattinen malli, joka ei sisällä koulutusdatan kappaleita. Tekijänoikeusasetusta loukkaavien kappaleiden valmistaminen ja loukkaavien kappaleiden yleisön saataville saattaminen tekoälymallia käyttäen säädetään tekijänoikeuden loukkaukseksi, josta on vastuussa loukkaavan kopion tehnyt tekoälyjärjestelmän käyttäjä.
- Kaikki eurooppalaiset kielet voidaan huomioida kielimallien kehittämisessä ja kielimallit voidaan kouluttaa laadukkaalla aineistolla tutkimusorganisaatioiden ja kulttuuriperintöorganisaatioiden toimesta.
- EU saavuttaa strategisen autonomian, sillä on itse kehitettyä tekoälyteknologiaa ja menestyviä teknologiayrityksiä, jotka korvaavat tällä hetkellä EU jäsenmaissa dominoivat yhdysvaltalaiset ja kiinalaiset toimijat. Teknologiasektorin menestys turvaa osaltaan EU:n talouden, työllisyyden ja turvallisuuden. Vahva talous mahdollistaa kulttuuri- ja mediasektorin elinvoimaisuuden, demokratian ja oikeusvaltion. Eurooppalaiset tekoälyratkaisut ovat eettisiä ja tekoälyjärjestelmien käyttöä sääntelevä tekoälyasetus turvaa tekoälyjärjestelmien vastuullisen kehittämisen ja käytön.
- EU lainsäädäntö noudattaa perusoikeuskirjan suhteellisuusperiaatetta, jonka ansiosta EU:n perusoikeuksiin, oikeusvaltioon ja demokratiaan nojaava järjestelmä osoittautuu globaalissa kilpailussa menestystekijäksi sekä vahvan talouden että turvallisuuden takaajana. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti yhtä perusoikeutta, kuten immateriaalioikeuksien suoja, ei nosteta superoikeudeksi, joka jyrää alleen muiden perusoikeuksien suojan, kuten tieteellisen tutkimuksen vapauden, sanavapauden ja oikeuden turvallisuuteen.

Huonoin mahdollinen skenaario

- Tekijänoikeuslainsäädäntö säilyy kansallisena lainsäädäntönä. Tekoälymallien kehittäminen ja tekoälyjärjestelmien käyttö edellyttää aina kansallisen tekijänoikeusjärjestön luvan.

- Tekoälymallin katsotaan sisältävän koulutusdatan kappaleet, joten tekoälymallin käyttö on mallin koko elinkaaren ajan tekijänoikeuslain näkökulmasta koulutusdatan teosten kokoelma, jonka käyttöön tulee arvoketjun jokaisen toimijan osalta hankkia tekijänoikeusjärjestön lupa. Tämä tekijänoikeudellinen tulkinta on jo EU:n tekijänoikeusjärjestöjen omaksuma ja myös tähänastisen EU:n oikeuskäytännön omaksuma tulkinta.
- Tekoälyyn liittyvien teknologisten innovaatioiden tuotekehitys ja kaupallistaminen EU:ssa on pienimuotoista toimintaa, tekoälytutkimuksen tuloksia ei kyetä kaupallistamaan. Teknologinen alikehittyneisyys vaikuttaa negatiivisesti EU alueen talouteen, työllisyyteen ja turvallisuuteen.

Kommentit tiedeyhteisöjen skenaarioihin

Kopioston kommentti

- Onko huonoimmassa mahdollisessa skenaariossa mainittu tekijänoikeusjärjestön luvan hankkiminen sama asia kuin tekijän tai oikeudenhaltijan luvan hankkiminen? Tekijänoikeusjärjestöt toimivat tekijöiden ja oikeudenhaltijoiden valtuuttamina ja myöntävät luvan tekijöiden ja oikeudenhaltijoiden puolesta, eli olisi selkeämpää puhua kansallisten tekijöiden ja oikeudenhaltijoiden luvasta.
- Se, että luvan voisi hankkia keskitetysti yhdestä paikasta ja saada kattavan ja oikeusvarman luvan, on käyttäjän etu, ja mahdollistaa sen, ettei lisensiointikäytännöt pirstaloitu ja että pystytään rakentamaan yhdessä oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien kanssa markkinoita tukevat lisensiointimekanismit.

Medialiiton kommentit

Huomioita tiedeyhteisöjen parhaaseen mahdolliseen skenaarioon

- Skenaario näyttäisi lähtevän ajatuksesta, että ”kaikki aineistojen käyttö tieteellisessä tutkimuksessa” on joko (DSM-dir. tarkoittamaa) tekstin- ja tiedonlouhintaa tai (uuden) EU-lain perusteella muuten tekijänoikeussuojan poikkeusten piirissä. Se merkitsee merkittävää poikkeuksen lavennusta oikeudenhaltijoiden kannalta. Lavennuksen vaikutusta esimerkiksi media-alaan korostaa se, että skenaario on luettavissa siten, että tiedeyhteisöt ja kulttuuriperintöorganisaatiot voivat poikkeussäännösten nojalla kehittää tekoälymalleja ja tekoälyjärjestelmiä osana niiden tutkimus- ja innovaatiotoimintaa. Nämä tuotokset olisivat epäilemättä avoimesti jaossa ja saatavilla, myös markkinoille.
- Edellä kuvattu kehityskulku olisi omiaan mahdollistamaan mediatyhtiöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden tekijänoikeussuojan kiertämiseen ja vesittymiseen em. julkisten instituutioiden tekoälytutkimuksen kautta. Skenaario näyttäytyy rajuna niiden toimijoiden, kuten mediatyhtiöiden, kannalta, joiden liiketoiminta perustuu tekijänoikeuksiin investoimiseen ja uuden sisällön, kuten riippumattoman uutissisällön, tuottamiseen
- Skenaario korostaa EU-säätelyn tärkeää periaatetta, suhteellisuusperiaatetta, ja painottaa sitä, että yhtä perusoikeutta, kuten immateriaalioikeuksien suojaa, ei nosteta superoikeudeksi, joka jyrää alleen muiden perusoikeuksien suojan. Nyt kuitenkin näyttää siltä, että tieteellisen tutkimuksen vapaus tekoälykontekstissa haluttaisiin nostaa ensisijaiseen asemaan. Skenaario ei juuri avaa sitä, miten tasapainoa tutkimuksen/innovaation ja suojan välillä rakennettaisiin.
- Skenaario näyttäisi luottavan em. tasapainon ja lisensioinnin kehittämisen sijaan siihen, että EU:n teknologiasektorin menestys turvaa osaltaan EU:n talouden, työllisyyden ja turvallisuuden. Juuri vahva talous mahdollistaisi myös mediasektorin elinvoimaisuuden, demokratian ja

oikeusvaltion. Kuitenkin skenaario näyttää unohtavan sen, että yksityisesti rahoitettu media-sektori, kuten lehdistö ja sen liiketoiminta elää tekijänoikeuden yksinoikeuksien varassa. Skenaarion tavoitteleva hyvin laaja tieteellisen tutkimuksen poikkeus ja mahdollisuus julkaista tuotokset markkinoille olisi omiaan vesittämään mediasektorin investoinnit, neuvotteluase-man ja elinvoiman. Kiinnostavaa on, miten vahvasti tiedeyhteisö siirtyy skenaariossa talouden/teknologian intressien puolelle.

- Yksityisten mediayhtiöiden huoleksi nousee se, mikä elintila niille jäisi tässä tiedeyhteisön toiveskenaariossa. Vaikuttaa siltä, että skenaariossa ei ole harkittu yhteiskunnan ja demokratian kannalta olennaisia elementtien kokonaisuutta kovinkaan pitkälle.

Huomioita tiedeyhteisön huonoimpaan mahdolliseen skenaarioon

- Lause ”Tekoälymallien kehittäminen ja tekoälyjärjestelmien käyttö edellyttää aina kansallisen tekijänoikeusjärjestön luvan.” on epäselvä. Tarkoitetaanko sillä sitä, että suoran sopimisen mallia ei enää olisi käytössä tekoälykontekstissa?
- Tekijänoikeudessa pääsääntö on suora sopiminen. Se voi tapahtua esimerkiksi mediayhtiön ja tutkimuslaitoksen kesken. Media-alan, joka julkaisee kirjalliset tuotokset, kannalta kollektiivinen lisensiointi (ja laajennettu kollektiivinen lisensiointi) ovat toissijaisia keinoja hoitaa mediayhtiöiden itse valitsemia lisensiointialueita.
- Skenaariossa viitataan ”tekijänoikeusjärjestöön”. Em. kollektiiviset lisensioinnit tapahtuvat aina oikeudenhaltijoiden, kuten kustantajien, tahtotilan mukaisesti. Tekijänoikeusjärjestö toimii oikeudenhaltijoiden, kuten mediayhtiöiden, tahtotilan mukaisesti. Se ei ole olemassa itsensä vuoksi.

Sanoma Media Finlandin kommentti

- Näin merkittävä tekijänoikeuksien rajoittaminen, edes tieteen nimissä, olisi huono asia yksityisesti rahoitetulle medialle, joka elää sisällöistään ja niihin liittyvistä yksinoikeuksista. Tieteellisissä tarkoituksissa koulutetut kielimallit laitetaan yleensä saataville myös kaupalliseen käyttöön, mikä voisi käytännössä johtaa siihen, että tieteellinen poikkeus olisi mahdollisuus kiertää tekijänoikeuslakia ja sisältöjen omistajien oikeutta päättää sisältönsä käytöstä. Olen samaa mieltä myös Medialiiton kommenttien kanssa.

Teoston kommentit

Huomioita tiedeyhteisön parhaaseen mahdolliseen skenaarioon

- Tiedeyhteisön skenaario nojaa vahvasti ajatukseen, että tekoälyyn liittyvä aineistojen käyttö tutkimukseen liitännäisenä asettuu laajasti TDM-poikkeusten piiriin joka tilanteessa ilman, että eroa eri poikkeussäännösten (DSM, art 3, art 4) väliseen rajanvetoon tehdään ja toisaalta olettaen, että tieteellinen tutkimus kaikissa muodoissaan on tekstin ja tiedon louhintaa. Epäselväksi jää myös, missä tiedeyhteisö katsoo menevän rajan poikkeuksen soveltamisessa puhtaaseen tieteelliseen analyysiin ja toisaalta teknologiasektorin kasvun mahdollistamisen osalta, johon positiivisessa skenaariossa viitataan.
- Ajatus siitä, että suhteellisuusperiaatteen nimissä voitaisiin mitätöidä tekijänoikeuksien ydinsisältö, muodostuu itsessään suhteettomaksi, samoin kuin turvallisuuden linkittäminen tekijänoikeuksiin (etenkin kun tekoälyasetuksessakin poiketaan turvallisuusnäkökohtien osalta tietyistä soveltamisvelvoitteista). Vaikka tekijänoikeuden poikkeuksilla voitaisiinkin mahdollistaa tekoälyn hyödyntäminen tieteellisessä tutkimuksessa, poikkeusten on oltava jatkossakin

täsmällisiä, rajattuja ja tarkoitussidonnaisia eikä niillä voida kattaa kaupallisuonteista toimintaa.

- Suojatun sisällön lisensointiin on aikaisemminkin erilaisissa markkinamurroksissa löydetty ratkaisuja, joilla luovaa sisältöä voidaan tehokkaasti saada käyttöön oikeudenhaltijoiden luvalla siten, että sekä suojatun sisällön oikeudenhaltijat että sitä hyödyntävät hyötyvät.
- Osaa skenaariossa mainittujen kysymysten tekijänoikeudellisesta luonteesta (kappaleenvalmistus vs. matemaattinen malli, yleisön saataville saattaminen, vastuukysymykset), arvioidaan parhaillaan eri oikeuskäsittelyissä. Sinänsä tekijänoikeuden käsitteitä on pystytty istuttamaan uusiin teknologioihin aikaisemminkin. Vastuukysymysten osalta olisi jokseenkin suhteetonta, että tietoisesti tekoälymallin logiikka, arkkitehtuuria ja koulutusaineistoa koskevia päätöksiä ja valintoja tehnyt mallin kehittäjä tai jatkokehittäjä ei vastaisi mallistaan, vaan vastuu siirrettäisiin tekijälle, kuten tiedeyhteisön skenaariossa esitetään.
- Mitä tulee ajatukseen siitä, että vahva talous mahdollistaa mm. kulttuurisektorin elinvoimaisuuden, on varmasti totta, että rahaa riittää hyvinvoivassa taloudessa jaettavaksi enemmän. On kuitenkin selvää, että kulttuurisektorin hyvinvointi, elinvoimaisuus ja kulttuurin monimuotoisuuden mahdollistuminen korreloi suoraan siihen, että oikeudenhaltijat saavat osansa siitä kasvusta ja arvonaluonnista, jota teknologiayritykset saavuttavat perustuen tekoälyn kehittämiseen hyödyntämällä oikeudenhaltijoiden suojattuja teoksia. Lisensointiratkaisut turvaavat luovan sektorin mahdollisuudet rahoittaa uutta luovaa työtä ja investointeja tehokkaimmin.

Huomioita huonoimpaan mahdolliseen skenaarioon

- Kirjaus ”tekoälymallien kehittäminen ja tekoälyjärjestelmien käyttö edellyttää aina kansallisen tekijänoikeusjärjestön luvan” on käytännössä liian yksipuolinen – suojattujen teosten käytöstä sopimisen muotoja on useita käyttötarkoituksesta ja -tarpeesta riippuen ja tietyissä käyttötapoissa lisenssit voivat ulottua myös maantieteellisesti laajemmalle alueelle.
- Tekijänoikeusjärjestöt edustavat oikeudenhaltijoita - ne eivät lisensoi itseään varten, vaan tarjoavat tekoälykehittäjien käyttöön laajan kattauksen suojattuja teoksia, joista sopimisen oikeudenhaltijat ovat nimenomaisesti tehokkuuden ja neuvotteluaseman tasapuolisuuden nimissä halunneet siirtää oikeudenhaltijajärjestöjen vastuulle.
- Negatiivisessa skenaariossa viitattu järjestöjen kanta lisensoinnista arvoketjun kaikissa vaiheissa perustuu hyödyn tasapuoliseen jakautumiseen arvonaluonnin keston ajan. Olisi suhteetonta ajatella, että suojattujen teosten hyödyntämisestä maksettava korvaus olisi kertaluontoinen, jos samaan aikaan suojattuun sisältöön pohjautuvasta tekoälymallista tai sen integroineesta palvelusta tuotetaan jatkuvaluonteista hyötyä arvoketjun eri vaiheissa.
- Innovaatioiden hidastumista koskevaan huoleen on todettava, että oikeudenhaltijoita edustavat tahot ovat halukkaita aineistojen lisensointiin, mutta oikeudenkäyntienkin perusteella liepee selvää, että suojattuja teoksia käyttävät teknologiayhtiöt eivät ole aktiivisia lisenssien hankkimisessa. EU-tason harmonisointi esim. suojattujen teosten käyttöä koskevien läpinäkyvyysvelvoitteiden on oikeudenhaltijoiden kannalta myönteistä koska se vähentää käytäntöjen sirpaloitumista ja edistää toimivan lisensointimarkkinan syntymistä. Markkina saadaan toimivaksi ja tehokkaaksi, jos kaikki relevantit markkinaosapuolet sitä haluavat ja toimivat aktiivisesti lisensointiratkaisujen edistämiseksi. Näin markkinoille saadaan oikeusvarmasti palveluita, joiden menestyessä hyötyvät kaikki osapuolet.

LIITE 2: Teesejä vastuulliseen tekoälyn kehittämiseen ja käyttöön

Teeseistä ei löydetty pienryhmässä yhteistä näkemystä.

Pienryhmän jäseninä olevat tahot, jotka ilmoittivat 18.5.2026 mennessä jakavansa tässä liitteessä olevien teesien näkökulmat:

- Avate Audiovisuaalisen alan tekijät ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto
- Ficom ry
- Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry
- Kopiosto ry tekijöiden, esittävien taiteilijoiden ja kustantajien yhteisenä tekijänoikeusjärjestönä
- Medialiitto
- Sanoma Media Finland Oy
- Suomen Kirjailijaliitto
- Suomen Musiikintekijät ry
- Suomen Muusikkojen Liitto ry
- Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry
- Suomen tietokirjailijat ry
- Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
- Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK)
- Yleisradio Oy

Teesien ja niiden konkreettisten alakohtien näkökulmat ovat ainoastaan tekijänoikeuksiin liittyviä, koska pienryhmän toimeksianto liittyi vain tekijänoikeudellisiin näkökulmiin vastuullisen tekoälyn kehittämisen ja käytön pelisäännöiksi. Vastuulliseen tekoälyn kehittämiseen tai käyttöön liittyy myös muita lakeja sekä oikeudellisia, eettisiä, ekologisia jne. näkökulmia, mutta niitä ei ole huomioitu näissä teeseissä ja niiden konkreettisemmissä alakohdissa.

Teesit eivät ole toisistaan erillisiä, vaan muodostavat yhdessä kokonaisuuden siitä, miten Suomi voi mahdollistaa tekijänoikeudellisesta näkökulmasta vastuullisen, kilpailukykyisen ja turvallisen tekoälytutkimuksen ja -kehityksen kaikilla yhteiskunnan kriittisillä aloilla samalla turvaten suomalaisen kulttuurin, journalismin, luovan työn ja kansallisen kieli- ja tietopohjan elinvoiman tekoälyn aiheuttamilta riskeiltä.

Suomi on maa, jossa tekoälyä kehitetään ja käytetään vastuullisesti ja läpinäkyvästi tekijänoikeuksia kunnioittaen.

- Jos mikään tekijänoikeuslain rajoitussäännös ei sovellu tekijänoikeudellisesti relevantilla tavalla tapahtuvaan teosten tai muiden suojan kohteiden käyttöön tekoälyn kouluttamisessa tai käytössä, tarvitaan teosten tai muiden suojan kohteiden käyttöön oikeudenhaltijoiden lupa.
- Koulutusaineistona tai verkkoharavoinnissa käytetään ainoastaan laillisesti saatavilla olevaa aineistoa. Laittomia lähteitä ovat ainakin EU-komission julkaiseman listan mukaiset piraattisivustot.
- Toimijat tunnistavat ja noudattavat oikeudenhaltijoiden tekemät oikeuksien pidätykset (ns. opt-out). Tämä sisältää myös sitoutumisen olla kiertämättä tehokkaita teknisiä toimenpiteitä ja maksumuureja.
- Arvioidessaan tekoälyyn liittyviä mahdollisuuksia ja riskejä, vastuulliset tekoälyn kehittäjät ja käyttöönottajat huomioivat riskiarvioinnissaan myös tekijänoikeudet, kuten esimerkiksi koulutusaineiston alkuperään ja laillisuuteen sekä tuotoksiin liittyvien tekijänoikeusloukkausten

riskit ja varmistavat, että organisaatiolla on riittävä ymmärrys ja osaaminen näiden riskien välttämiseksi.

- Vastuulliset tekoälyn kehittäjät ilmoittavat läpinäkyvästi koulutuksessa käyttämänsä suojatut aineistot.

Ihmisen panos ja inhimillinen luovuus tunnistetaan. Tekoälytuotosten läpinäkyvyys ja persoonansuoja on suomalaisen digitaalisen luottamuksen edellytys.

- Kansallisesti tekoälyn käyttöönottajat merkitsevät tekoälyllä tuotetun sisällön ja syvääärennokset selkeästi ja selvästi erottuvalla tavalla. Tekoälyä voidaan käyttää apuvälineenä esim. luovassa työssä, mutta täysin tekoälyllä tuotettu sisältö on pystyttävä erottamaan ihmisen luovan työn tuloksista. Tekoälyn kehittäjien on huolehdittava tekoälysisällön merkintävelvoitteiden täyttämisestä.
- Kansalaisten media-, informaatio- ja tekoälylukutaitoon tulee panostaa aktiivisesti.
- Kuten Kulttuuripoliittisessa selonteossakin todetaan, teknologinen kehitys ei saa syrjäyttää luovaa työtä ja luovan työn tuloksena oikeudenhaltijoille syntyviä oikeuksia. Tekoäly tai muu teknologia voi olla apuväline sisältöjen luomisessa, mutta sen käyttö ei voi korvata ihmisen luovuutta, ideoita ja panosta lopputuloksessa, vaan ihmisen työn kautta syntyvä tekijänoikeus ja lähioikeus olisi aina tunnustettava kuuluvaksi ihmiselle.

Media-ala nosti esille, että media-alalla tekoälyllä tuotettu sisältö merkitään hyvän tavan mukaisesti. Median osalta hyvää tapaa määrittelee mm. Julkisen sanan neuvosto.

Tutkimusorganisaatioiden edustaja nosti esille kaksi käytännön esimerkkiä tekoälyllä tehdyn sisällön merkitsemiseen tai viittaamiseen tiedeyhteisöissä. **Pienryhmä korostaa, että kyseessä olevia esimerkkejä, niiden sisältöjä tai niissä esitetyn merkitsemisen tai läpinäkyvyyden riittävydestä ei ole käyty keskustelua pienryhmässä.**

- [Näytä että käytät 2/2: Esimerkkejä opiskelu- ja asiantuntijatekstien tekoälymerkinnöistä - Metrospektiivi](#)
- [APA viittauskäytäntö Viittaaminen kuvaan tekstissä ja lähdeluettelossa - Avoin tiede ja kuvien käyttö - LibGuides at Aalto University](#)

Pienryhmätyöskentelyn aikana opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti selvityksen syvääärennosten vaikutuksista luoviin aloihin sekä siitä, miten äänen, kuvan, olemuksen ja liikkeen synteettistä jäljittelyä tulisi Suomessa säädellä. Selvityksen on määrä valmistua 1.9.2026. ([OKM:n tiedote 27.3.2026](#))

Suomalainen kulttuuri, toimituksellinen media ja luova työ ovat kansallinen voimavara, jota ei korvata tekoälyllä. Kansallisten kielten ja kulttuurin tulee näkyä myös tekoäly-ympäristössä.

- Tekijänoikeusmarkkinoita ja luovien sisältöjen sekä datan taustalla olevien aineistojen laillista saatavuutta tukevat selkeät ja ennakoitavat lisenssimekanismit suorasta lisensioinnista kollektiiviseen lisensiointiin, mukaan lukien vakiintuneen sopimuslissenssijärjestelmän hyödyntäminen ja kehittäminen täydentävänä ratkaisuna tiettyjä käyttötilanteita varten.

- Monipuoliset lisenssimekanismit tukevat laajasti niin yksityisiä kuin julkisia toimijoita kehittämään ja käyttämään tekoälyä vastuullisesti ja tekijänoikeuksia kunnioittaen vähentäen tekijänoikeusloukkausten ja mainehaittojen riskejä.
- Koulutusaineiston läpinäkyvyys ja kussakin yhteydessä tarkoituksenmukainen metadata (tekijänoikeusinfrastrukturi) tukevat sitä, että suomalainen kulttuuri, toimituksellinen media ja luova työ säilyvät kansallisena voimavarana ja että kansalliset kielet ja kulttuuri näkyvät myös tekoäly-ympäristössä.
- Suojattuihin sisältöihin perustuva tekoällysisältö ei voi syrjäyttää luovaa työtä markkinoilla ilman korvausta - luovan työn oikeudenhaltijoiden on saatava korvaus heidän suojattuun sisältönsä perustuvan tekoällysisällön hyödyntämisestä markkinoilla, jotta voidaan varmistaa luovan työn tekijöiden toimeentulo ja suomalaisen kulttuurin elinvoima.

Pienryhmässä oikeudenhaltijoiden edustajat nostivat lisäksi esille seuraavat kohdat Kulttuuripoliittisesta selonteosta ja sen toimeenpanosuunnitelmasta, joissa korostetaan sekä lainsäädäntöratkaisuja että niitä tukevia teknisiä ratkaisuja. Oikeudenhaltijoiden edustajat muistuttavat, että pohjoismaissa laajasti käytetty kollektiivisen lisensioinnin sopimuslenssimalli on hyväksytty kansainvälisellä tasolla osaksi EU-säätelyä DSM-direktiivissä vuonna 2019.

[Kulttuuripoliittinen selonteko](#) hyväksyttiin eduskunnassa 10.10.2025 ja opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi sitä koskevan toimeenpanosuunnitelman 5.2.2026 ([OKM:n tiedote 5.2.2026](#)).

- Teknologisen kehityksen ei tule syrjäyttää luovaa työtä tai sen oikeudenhaltijoiden oikeuksia, ja digitaalisten alustojen sekä tekoälyn hyödyntäminen vaatii kansainvälisesti yhteensopivia lainsäädäntöratkaisuja, jotta luovan alan oikeudenhaltijoiden oikeudet ja ansaintamahdollisuudet säilyvät turvattuina.
- On tärkeää, että teknologisen kehityksen, kuten tekoälyn, mukanaan tuomat mahdollisuudet voidaan hyödyntää niin, että luovan alan oikeudenhaltijoiden oikeudet ja ansaintamahdollisuudet kyetään turvaamaan. Tekijänoikeuksia kunnioittavan tekoälyn kehittäminen ja käyttö edellyttävät yhtäältä lainsäädäntöratkaisuja ja toisaalta niitä tukevia teknisiä ratkaisuja, jotka ovat kansainvälisesti yhteensopivia.
- Tekijänoikeuslainsäädäntöä ja -järjestelmää kehitetään ja ylläpidetään niin, että luovan alan oikeudenhaltijoiden taloudelliset ja tekijöiden moraaliset oikeudet turvataan, lainsäädäntö ja järjestelmä tukee oikeuksien tehokasta lisensiointia ja ansaintalogiikoiden innovatiivista kehittämistä, sopimusosapuolten välillä vallitsee nykyistä parempi tasapaino, oikeuksien valvonta on tehokasta ja käytössä on kehittynyt tekijänoikeuden digitaalinen infrastrukturi.
- Huolehditaan oikeudenhaltijoiden aseman turvaaminen kehittämällä tekijänoikeuslainsäädäntöä, ajamalla ajantasaista EU-säätelyä ja sen käyttöönottoa Suomessa ja valvotaan oikeuksien toteutumista.
- Kehitetään oikeudenhaltijoiden oikeudet turvaavaa tekijänoikeuslainsäädäntöä, tekijänoikeusdatan hallinnoinnin teknistä infrastruktuuria sekä ratkaisuja digitaalisen ja muun teknisen kehityksen (ml. tekoäly) erityiskysymyksiin. Oikeudenhaltijoiden tekijänoikeuksien ja ansaintamahdollisuuksien turvaamiseksi kehitetään tekijänoikeusjärjestelmän teknistä infrastruktuuria.

Pienryhmässä oikeudenhaltijoiden edustajat toivat esille kaksi konkreettista esimerkkiä lisenssiratkaisuista, joilla kansallinen kulttuuri, kieli, luova työ ja journalismi voidaan säilyttää elinvoimaisena sekä saada kansalliset kielet ja kulttuuri näkyviin tekoäly-ympäristöön.

(<https://kopinor.no/aktuelt/historisk-avtale-om-avisinnhold-til-kunstig-intelligens/> ja <https://www.tno.nl/en/newsroom/2025/07/large-dataset-news-organizations-dutch/>).

Tutkimusorganisaation edustaja nosti esimerkkinä kotimaisesta hankkeesta Suomen Kulttuurirahaston rahoittaman hankkeen, jossa kehitetään puheentunnistusta ja litterointityökaluja helpottamaan saamen kielten säilymistä ja käyttöä arjessa ([Tekoäly elvyttää saamea - Suomen Kulttuurirahasto - SKR](#)).

Pienryhmä korostaa, että edellä olevat esimerkit ja niiden sisällöt eivät ole olleet pienryhmän keskustelun ja yhteisymmärryksen kohteena.

Tutkimusvapaus ja innovaatioiden kehittäminen turvataan.

- Tekoälyn tutkimus- ja innovaatiotoiminta tarvitsevat yhtenäisen eurooppalaisen sääntelyn.
- Vastuullisen generatiivisen tekoälyn käytön osalta tutkimustoiminnassa noudatetaan EU:n komission ohjeistusta: [Living guidelines on the responsible use of generative AI in research | Research and innovation](#)

EU on merkittävä tekoälytutkimuksen rahoittaja ([Research and Artificial Intelligence - European Research Executive Agency](#)). Tutkimusorganisaation edustaja nosti ELLIS-verkoston esille esimerkkinä siitä, miksi tekoälyä koskevan sääntelyn tulisi olla EU:n tasolla. ELLIS on koko Euroopan kattava huippuosaamisen tekoälyverkosto, jonka tavoitteena on varmistaa pysyvä kansainvälinen johtajuus Euroopassa valmistetussa tekoälyssä yhdistämällä alan huippututkijat ja luomalla monikeskeisen tekoälytutkimuslaboratorion ([ELLIS Institute Finland](#)).

Pienryhmä korostaa, että edellä olevat esimerkit ja niiden sisällöt eivät ole olleet pienryhmän keskustelun ja yhteisymmärryksen kohteena.

Tekoäly täydentää, ei korvaa, inhimillistä oppimista, kriittistä ajattelua ja sivistystä.

- Laadukkaan opetuksen ja oppimisen turvaamiseksi sekä oppilaiden ja opiskelijoiden yhdenvertaisuuden varmistamiseksi opintosuoritusten arviointi tulee perustua myös sellaisiin tehtäviin, jotka on tehty valvotuissa oloissa ilman tekoälyä.
- Vaikka tekoäly voi nopeuttaa opintosuoritusten arvostelua, niin viimeinen harkinta pisteistä ja arvosanoista ei jää tekoälylle.
- Tekoälyä hyödynnetään tiedonhaun tukena, mutta myös kriittistä keskustelua sen mahdollisuuksien rajoista tulee käydä.
- Koulutuksessa tulee aiempaakin tärkeämmäksi harjaannuttaa lähdekritiikkiä ja kriittistä media-, informaatio- ja tekoälylukutaitoa esimerkiksi syvävääreännösten tunnistamiseksi.

Monimuotoinen, riippumaton uutismedia ja muut media-alan journalistiset sisällöt ovat keskeinen osa elinvoimaista demokraattista yhteiskuntaa ja vahvistavat demokratiaa kansalaisten osallisuuden ja tiedon huoltovarmuuden kautta.

- Panostetaan kaikenikäisten hyvän media-, informaatio- ja tekoälylukutaidon parantamiseen mediaympäristön muutosten, tekoälyn lisääntyvän käytön ja turvallisuusympäristön muutosten vuoksi. Näin taataan kaikkien henkilökohtainen hyvinvointi, osallisuus, kansallinen resilienssi sekä turvallisuus ja demokratiakehitys, joiden turvaaminen on olennaista myös häiriötilanteissa ja kriiseissä.
- Vahvistetaan taiteen ja kulttuurin roolia digitalisoituvan yhteiskunnan kehittymisessä sivistyksen turvaajana ja kestävyysmurroksen vauhdittajana mm. tekoälyn eettisellä hyödyntämisellä, digitaalisen itseilmaisun tukemisella ja digitaalisen hyvinvoinnin sisällyttämisellä kulttuuripalveluiden suunnitteluun.
- Varmistetaan monimuotoisen, riippumattoman uutismedian ja muun journalistisen media-alan elinvoimaisuus tekoälyn käytön lisääntyessä niin julkisissa kuin yksityisissä organisaatioissa kiinnittämällä asiaan huomiota sekä EU- että kansallisella tasolla tekijänoikeussäätelyä ja lissensiointia kehitettäessä.